

umhvørvisstovan

FRÍLENDIÐ BOÐANES HOYDALAR

FRÍLENDISÆTLAN

SØVN
LANDSINS

**FRÍLENDIÐ
BOÐANES
HOYDALAR**

umhvørvisstovan

Í HONDINI HEVUR TÚ FØROYA STØRSTU FRÍLENDISÆTLAN

Ætlanin hevur verið leingi ávegis. Upprunaliga varð arbeiðið sett í gongd í juni 2006 av táverandi landsstýrismanni í innlendismálium, Jacob Vestergaard. Hann fekk undirtøku í landsstýrinum fyrir at leggja hetta stóra økið í niðastu Hoydølum, sum Føroya Landsstýri eיגur, til frílendi til gagns fyrir almenningin. Eftir at Umhvørvisstovan varð skipað, varð tað litið stovninum upp í hendi at varða av lendinum.

Á heysti í 2009 varð ein arbeiðsbólkur settur at gera uppskot til eina dispositíonsætlan fyrir økið. Í arbeiðsbólkin vórðu vald Tróndur Leivsson og Ronnie Thomassen fyrir Umhvørvisstovuna, Tóri í Hoyvík og Mikael Viderø fyrir Tórshavnar kommunu, og Andras Mortensen fyrir Søvn Landsins. Mikael Viderø varð seinni avloystur av Michael Jacobæus og Andras Mortensen av Annu Mariu Fossa.

Arbeiðsbólkurin hevur handfarið givna setningin soleiðis, at talan er um at greina tey ymsu viðurskiftini í økinum við atlíti at lendi, náttúru, siðsøgu og tekniskum virðum og bindingum v.m. Við grundarlagi í hesum útgreiningum er gjørd ein brúksætlan, har dentur verður lagdur á möguleikarnar fyrir náttúru- og frílendisupplivingum í økinum. Tey tiltök og atgerðir, ið arbeiðsbólkurin mælir til at fremja í økinum, stuðla undir og menna hesar upplivingarmöguleikarnar, til gagn og frama fyrir almenningin.

Frílendisætlanin greinar ikki smálutirnar, men víslir á eina bruksskipan, har tey yvirskipaðu ætlitini eru umrødd og lýst soleiðis, at hesi kunnu verða tikan við sum partur av teimum ítökiligu menningar- og røktarætlanum fyrir økið, ið vónandi gerast veruleiki sum tíðin líðir. Fáum hovðusstöðum er unt at eiga eitt so stórt frílendi miðskeiðis í býnum. Vónandi verður tað til gleði fyrir øll í mong ár framvir.

 umhverfisstovan

Frílendið Boðanes – Hoydalar
ISBN-13-978-99972-50-00-1
© Umhvørvisstovan
© Tórshavnar kommunu
© Søvn landsins
April 2017

Umbróting og prent: Føroyaprent, www.foroyaprent.fo

 NORÐURLENDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerkjur prentlutor 541 705

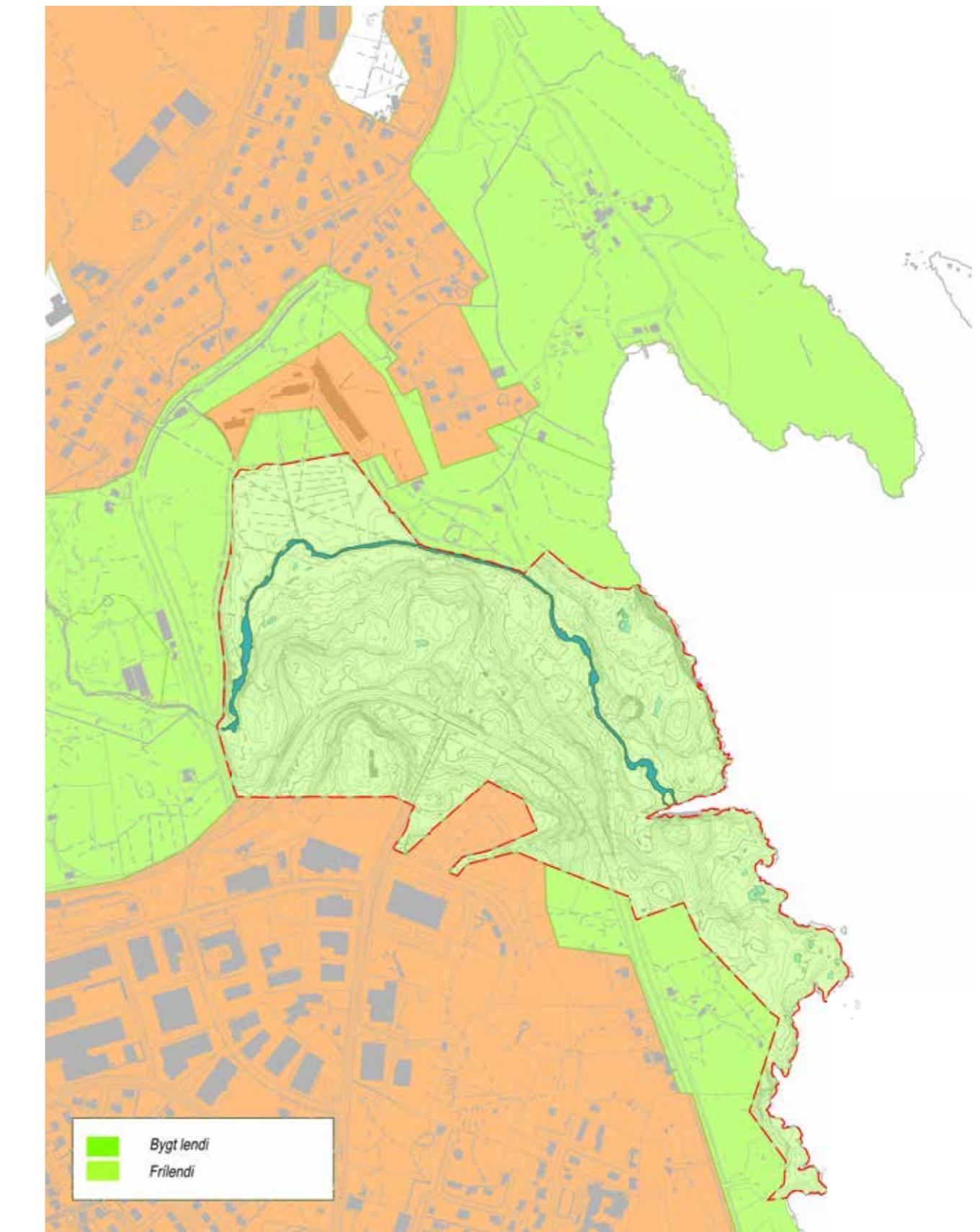

DEILD 1
LÝSING AV ØKINUM

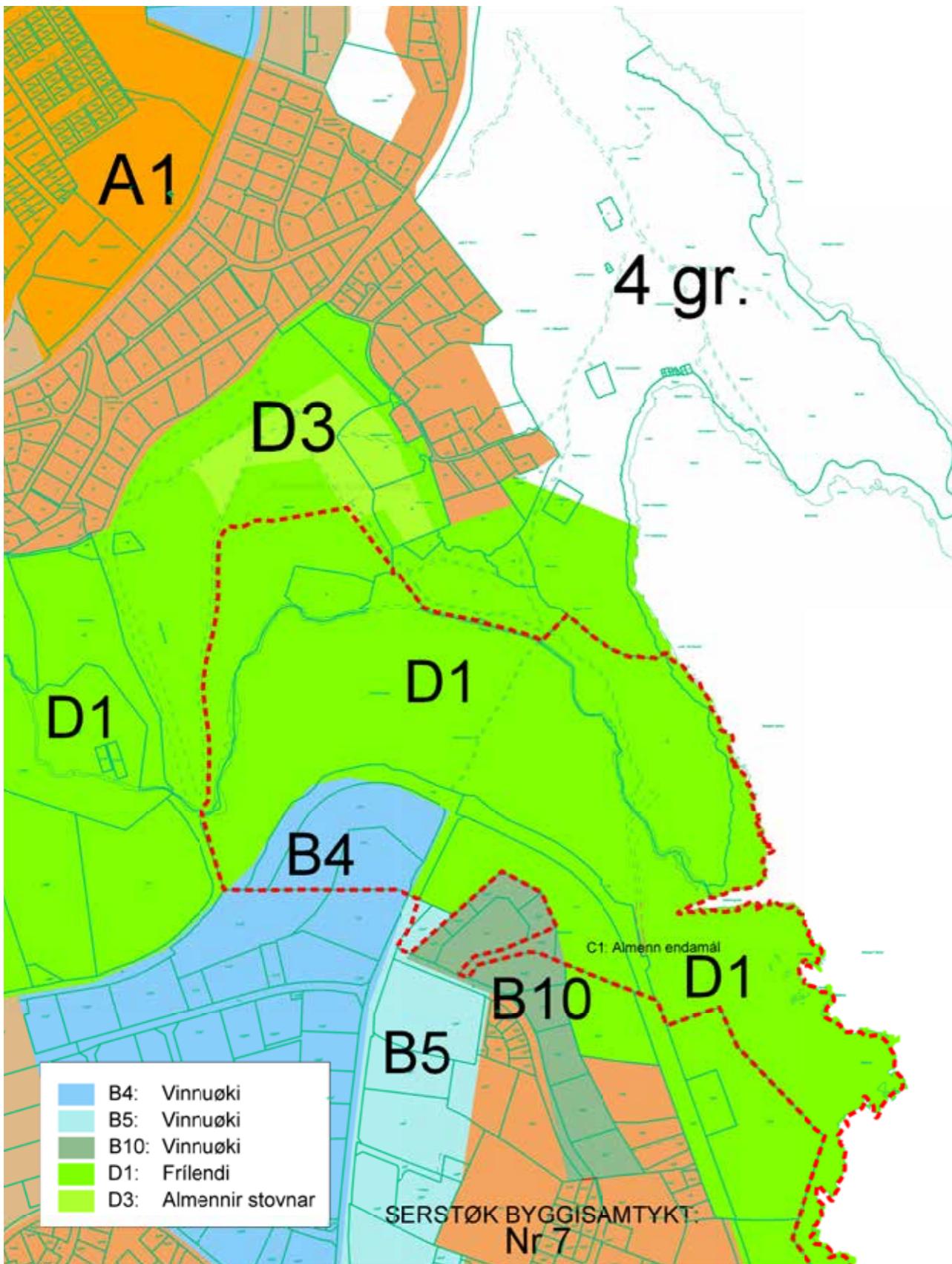
BOÐANES - HOYDALAR Í BYARHØPI

Lendið Boðanes - Hoydalar - Ternuryggur liggur at kalla mitt í tí númerandi býnum. Handilsliv, mentanartilboð, vinna og fyrisingit í býnum eru í stóran mun sunnanfyri lendið. Nögv av nýggju íbúðarøkjunum í býnum eru norðanfyri lendið. Í nýggju íbúðarøkjunum verður m.a. nýttur tættabygdur byggiháttur. Mongum borgarum vantar til hóskandi oki til uttandura- og frílendisvirksemi í sínum nærumhvørvi.

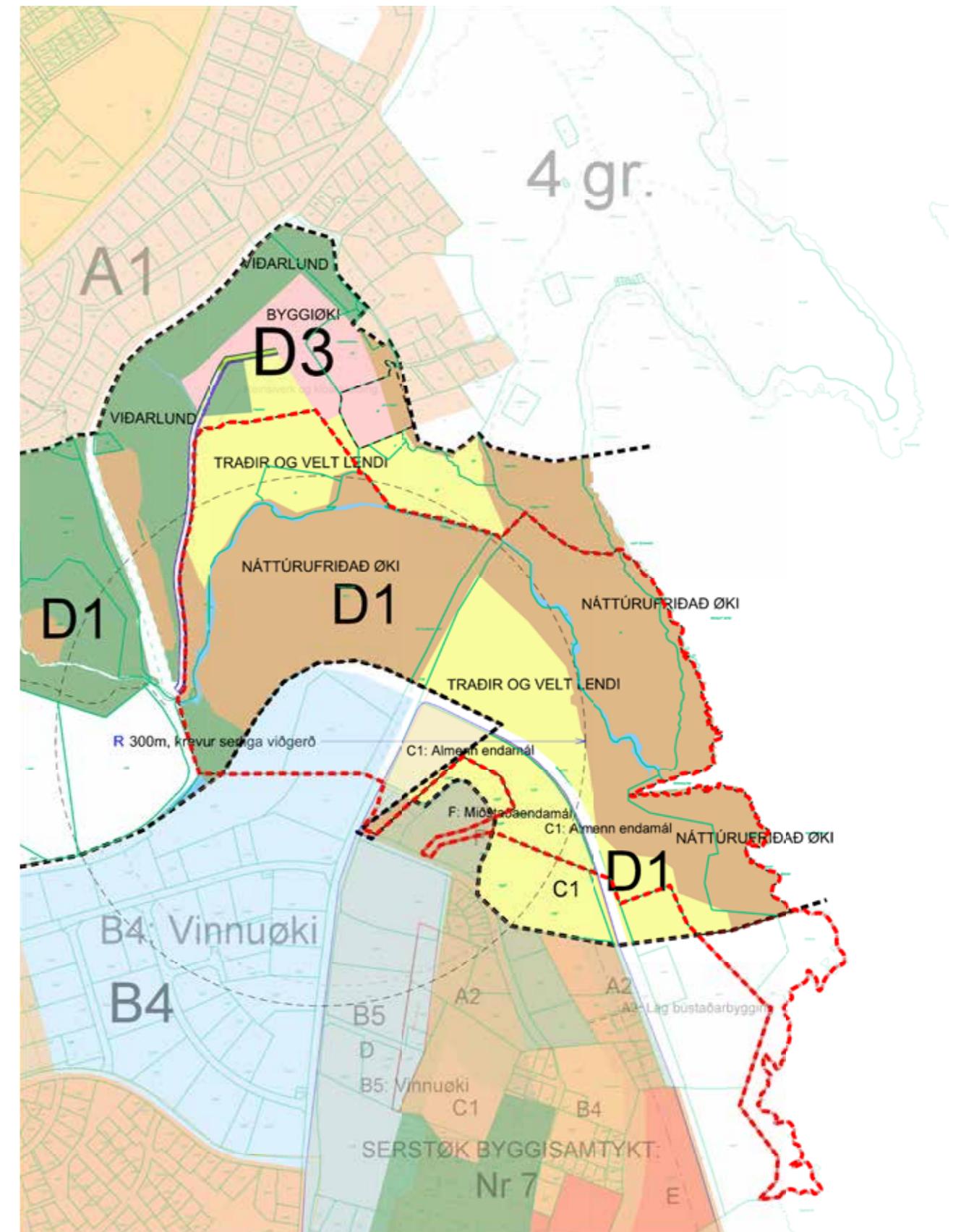
SANATORIUTRØÐIN

Gamla Sanatoriutróðin eru ogn hjá Innlendismálaráðnum, og lögð til Umhverfisstovuna at umsita. Hesar jarðir eru íaft uml. 21,6 hektarar (ha) í vídd (1 ha = 10 tús. m²). Öll frílendisætlanin fevnir tö íaft uml. 28,2 ha. Lendið er partur av tí býarskipanarlíga gróna geiranum, ið gongur úr fjøruni við Boðanes og Hoyvíkina, niðan gjónum Hoydalarnar og Ternurygg, og út í hagan uppi undir Húsareyninum og Villingafossi.

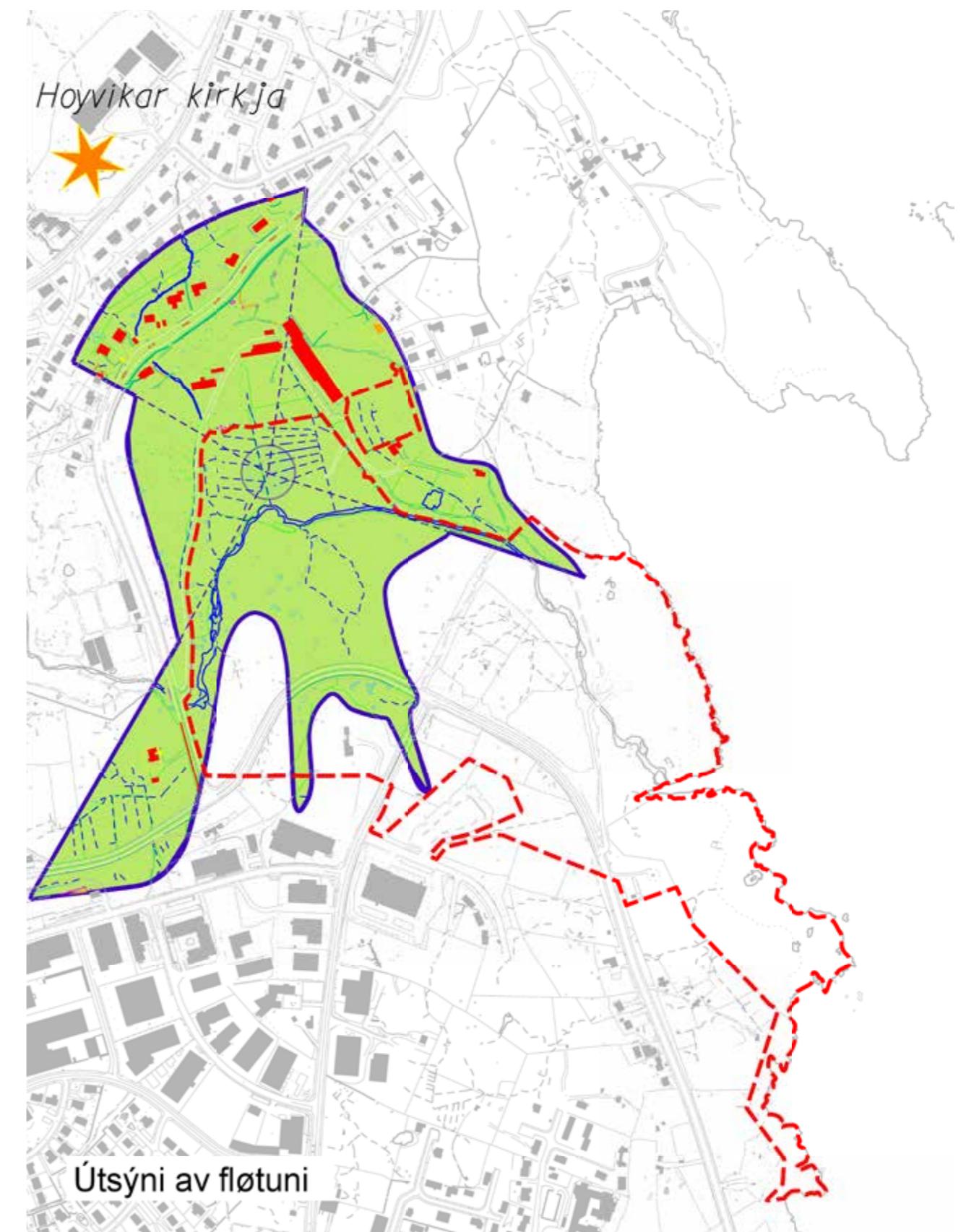
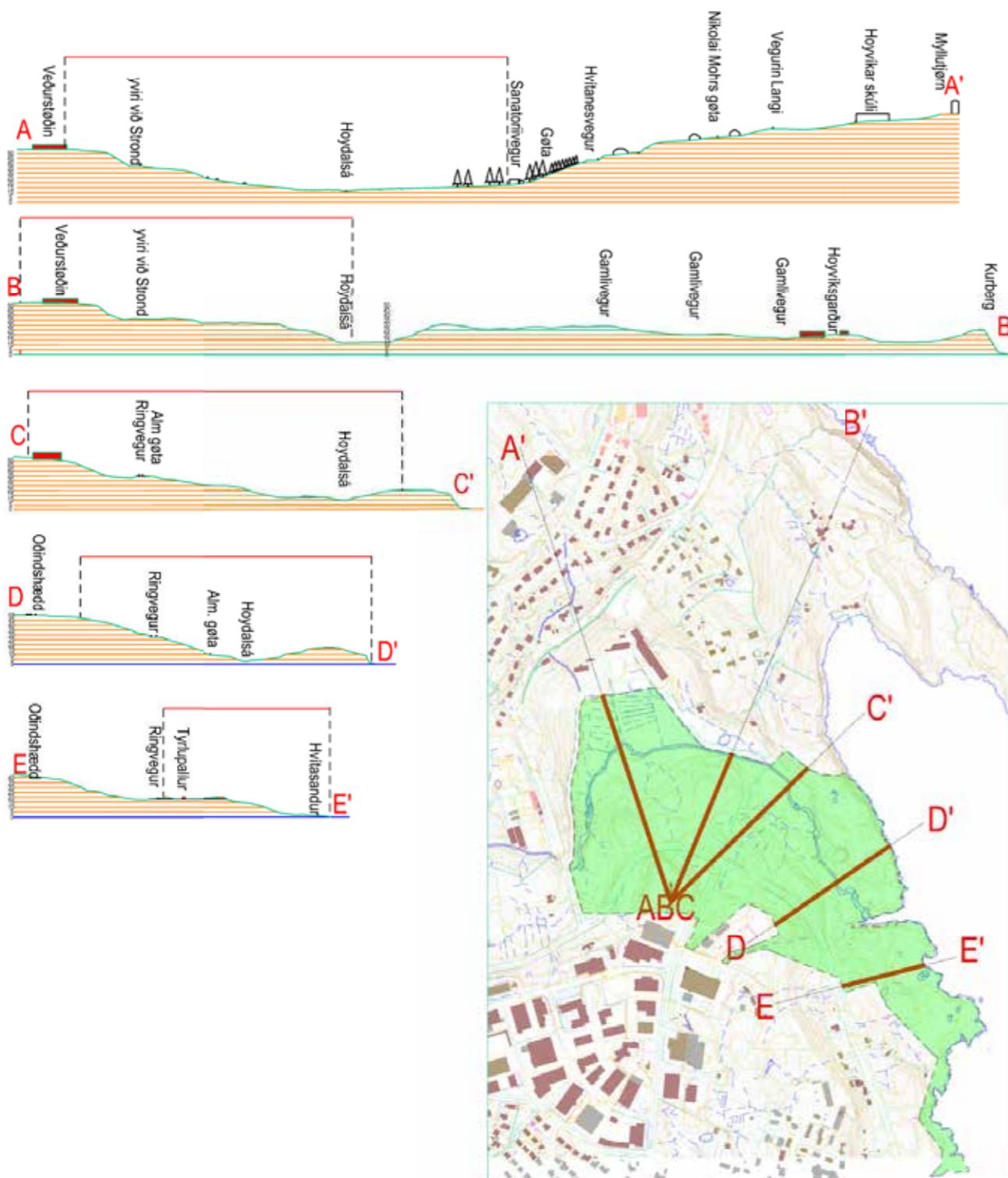
ÁSETINGAR Í BÝARSKIPANINI

Í høvuðsheitum er økið fevnt av ásetingunum fyrir D1 umráðispartin í almennu byggisamtyktini fyrir Tórshavnar kommunu: „D1 verða í síni heild lagdir til almenning, náttúrufríðingar- og mentunarlig endamál og tilíkt. Økið fram við Hoydalsá kann einans verða skipað og bygt sambært serstakari byggisamtykt fyrir økið.“ Ein geiri hefur ásetingarnar fyrir B4 umráðispartin: „Loyvt er einans at byggja hús til vinnuvirkni, verkstaðir og tilíkt og til tænastuvirksemi, ið hava samband við hesi.“

SERSTOK BYGGISAMTYKT FRÁ 1996

Meginparturin av økinum er fevndur av ásetingunum í serstóku byggisamtyktini fyrir økið fram við Hoydalsá frá 1996: „Økið verður í síni heild lagt til alment fríki, traðarbrúk og til náttúrufríðingar- og gróðursetingar endamál...“ Smærri øki eru somuleiðis fevnd av ásetingunum í serstóku byggisamtyktini fyrir økið millum Hoyvíksvegin og Yviri við Strand, Serstok byggisamtykt nr. 7 – Eysturbýur (1983 ella eldri): „...C1 verður lagt sum almenningu.“ Frílendsætlanin leiðir til nakrar smærri brotingar í byggisamtyktunum.

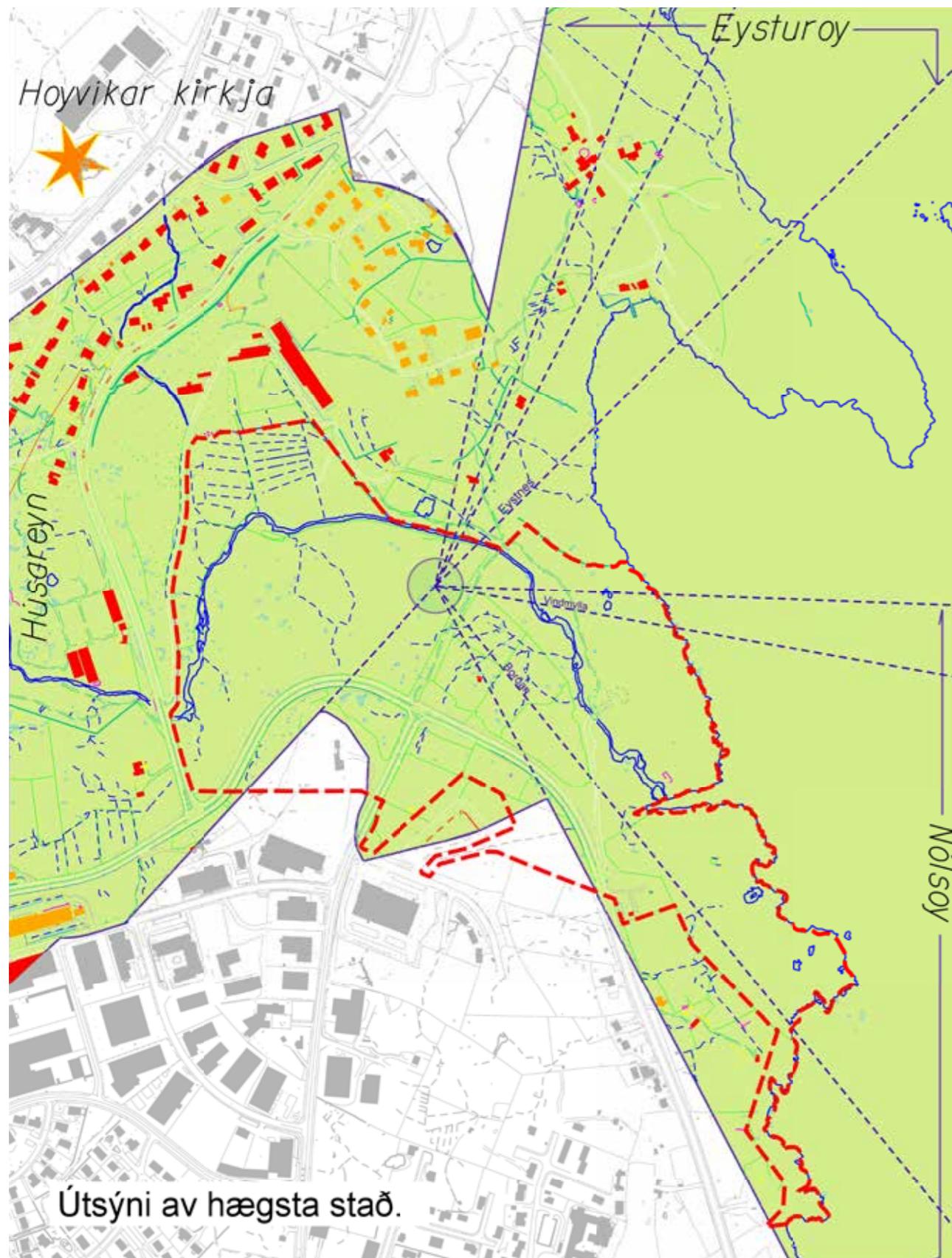

TVØRSKURÐIR 1

Tvorskurðir av lendenum verða nýttir sum ein af fleiri málum at lýsa topografiina, t.v.s. hvussu lendið er háttáð. Tvorskurðirnir lýsa í hesum fóri væl, hvussu fjölbreytt lendið í grundini er.

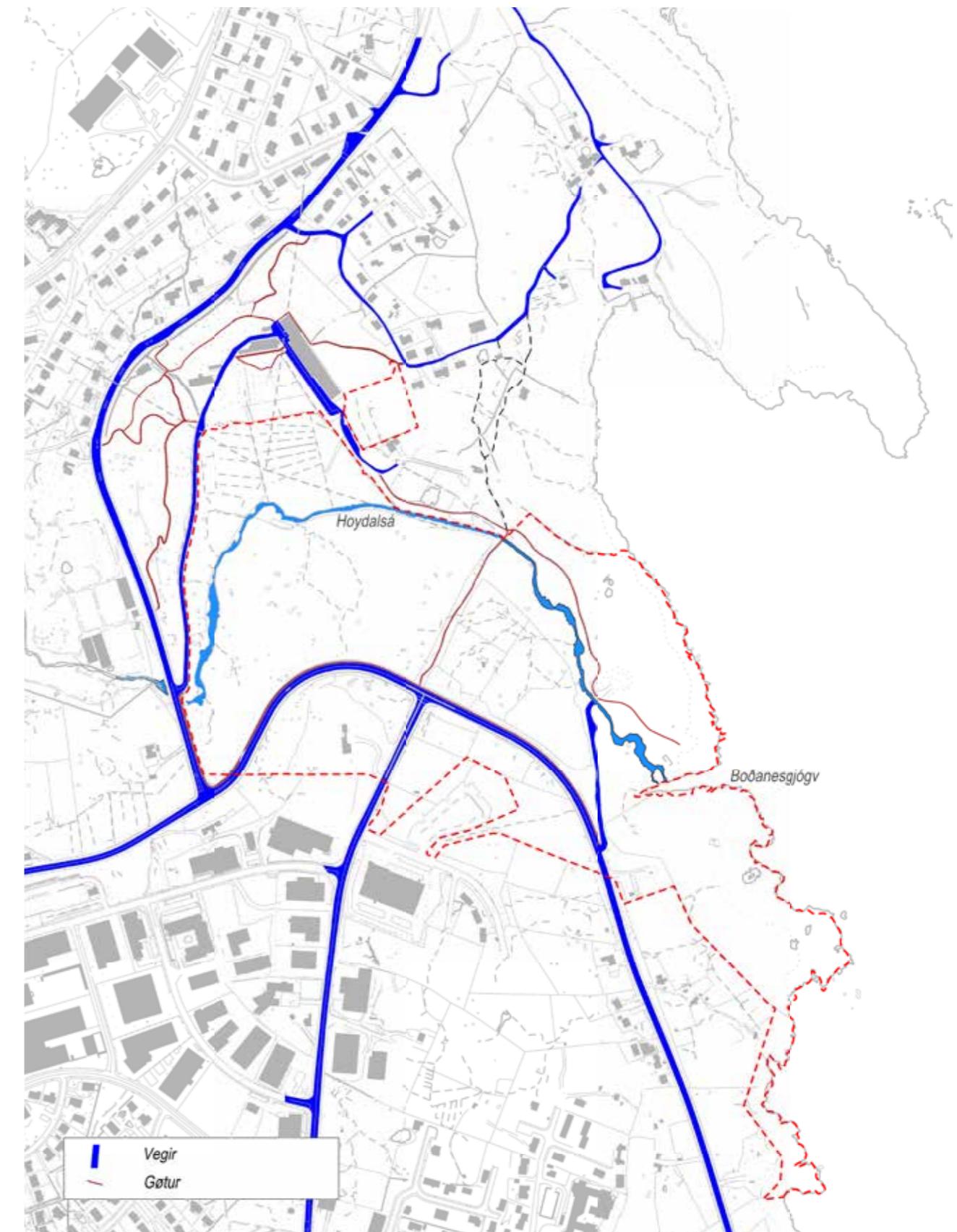
ÚTSÝNISSTÖÐ OG ÚTSÝNISSEKTORAR

Úrvall útsýnisstöð (cirlarnir) eru tикиn við sum dömi. Av flótuni í Niðastu Hoydórum verður útsýnið dánað av lendenum kring dalin.

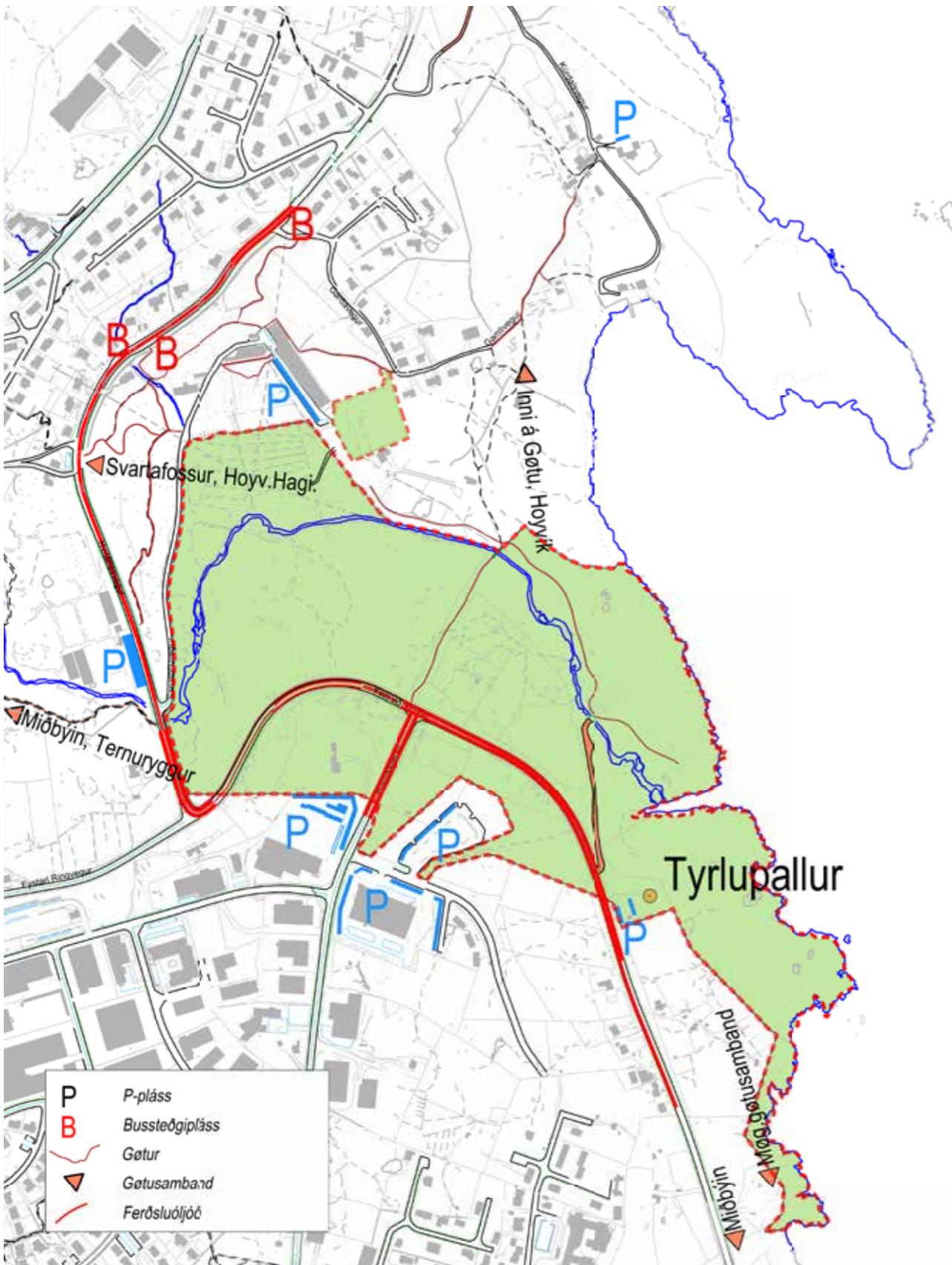
ÚTSÝNIÐ

Av hægsta stað er vítt útsýni eystur í hav og niðan í reynið.

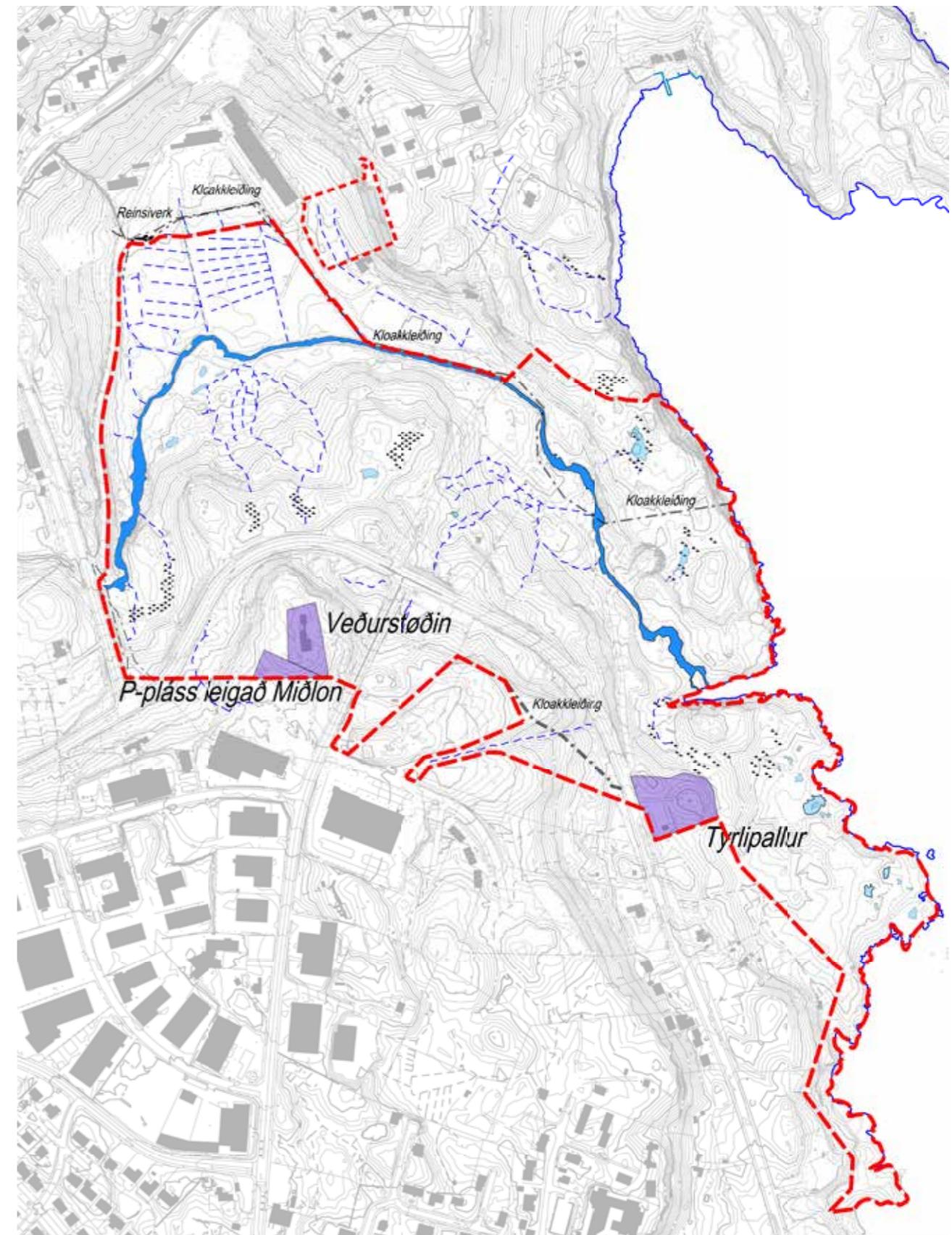
FERÐSLUVIÐURSKIFTI

Hövuðsvegirnir til ökið eru Ringvegurin, Hvítanesvegurin, Sanatoriuvegur og Garðavegur. Ein gomul götuskipan er frá Sanatoriutíðini; oman á Boðanes. Eisini er partur av gomlu Hoyvíksgötunni varðveittur; leiðin millum Ringvegin og Roykheyggj. Viðarlundin í Niðastu Hoydolum hefur eina vælútbygda götuskipan.

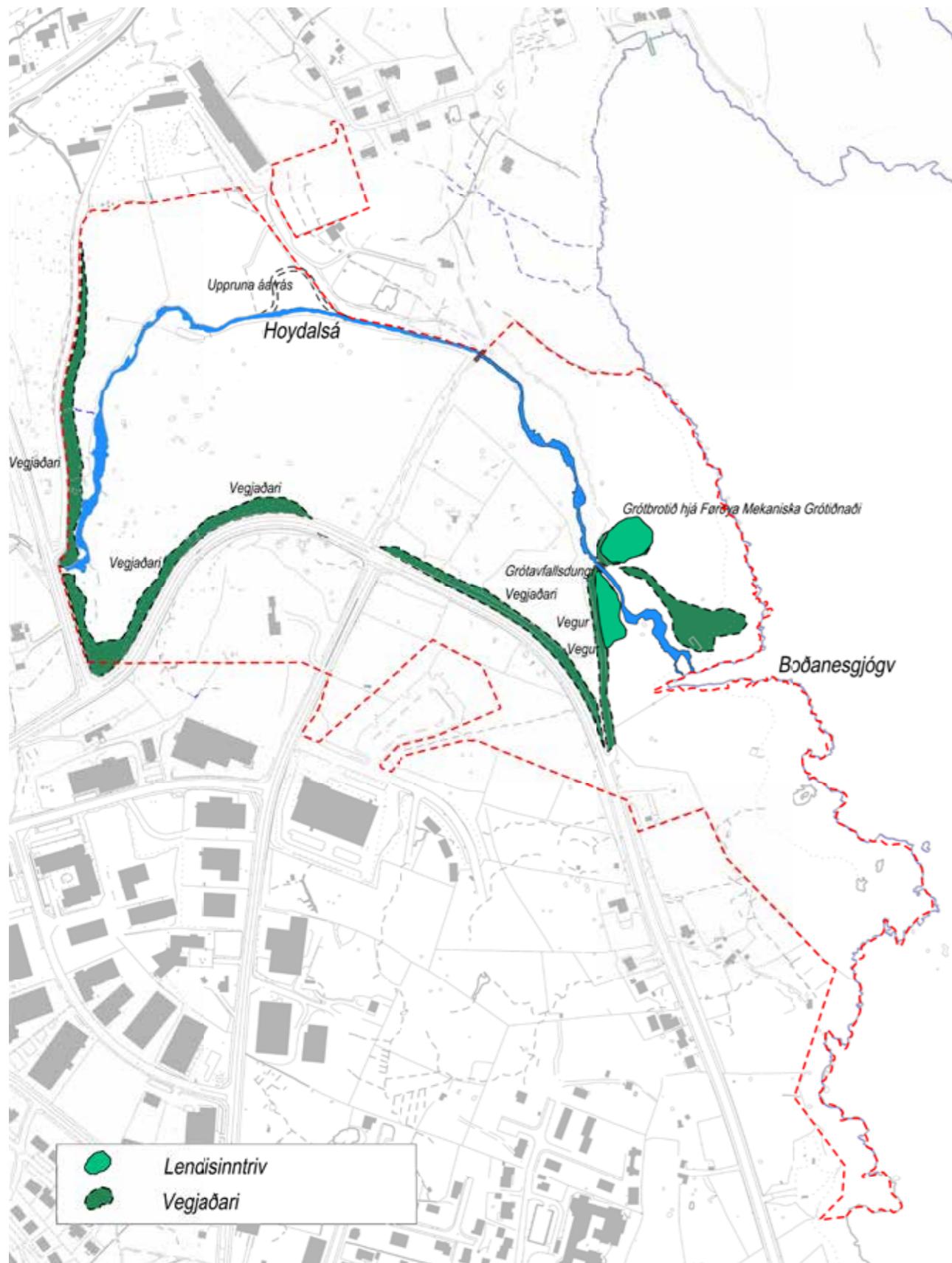
FERÐSLA

Økið er í stóran mun merkt av nógvu ferðsluni á Ringvegnum og á Hvítanesvegnum. Tyrlupallurin og flúgvíngin haðaní merkja somuleiðis økið. Fleiri parkeringspláss eru útjaðaranum av økinum. Bussamband er til økið eftir Hvítanesvegnum og Hoyvíksvegnum.

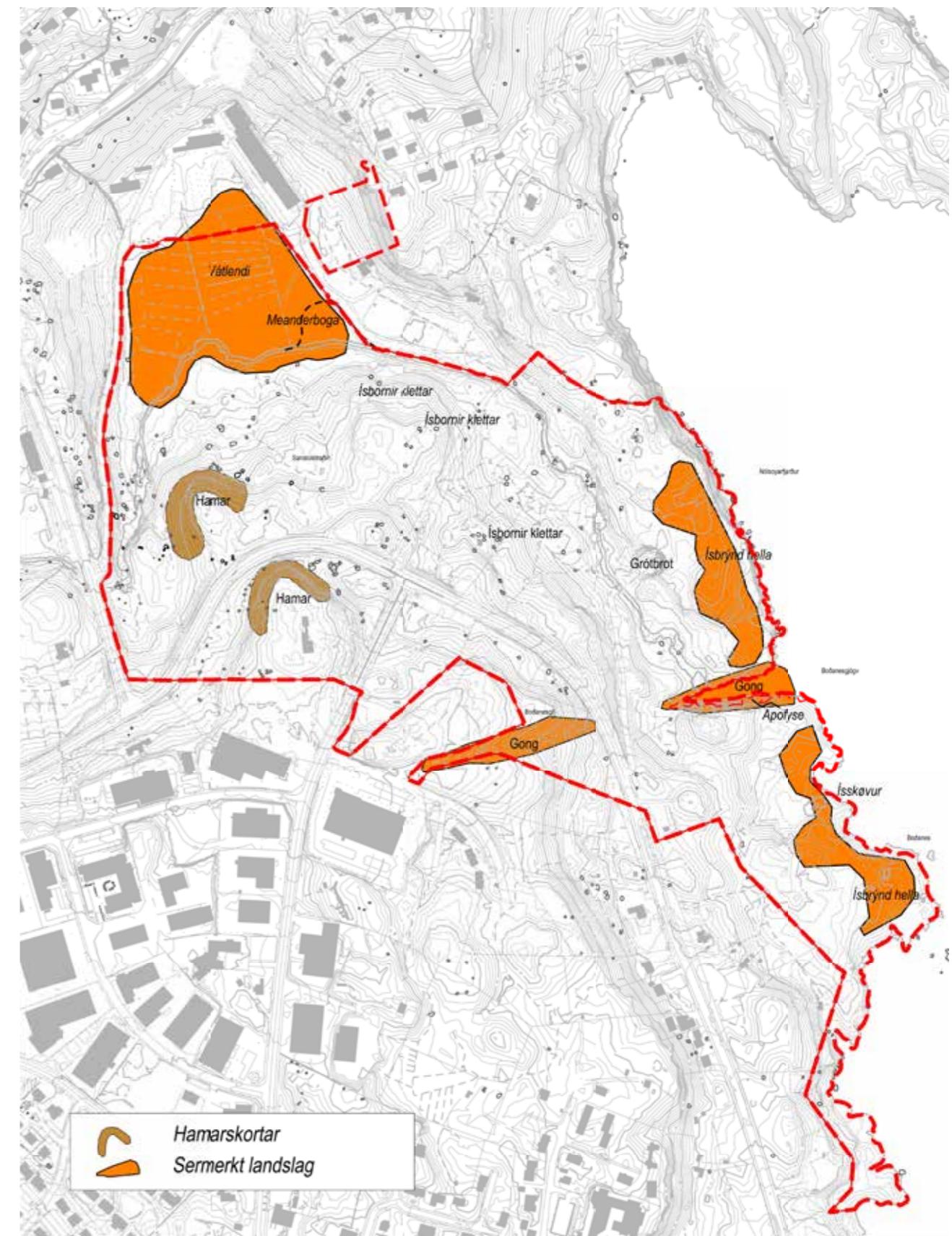
TEKNISKAR LEIÐINGAR OG ANLEGG

Stóra kloakkreinsiverkið á flótuni í Niðastu Hoydolum. Kloakkleiðingin frá reinsverkinum gongur fram við Hoydalsá, gjögnum tunnil, og oman á sjógv. Kloakkleiðing gongur frá vinnuókinum á Óðinshædd og oman til reinsverkið við ringvegin, vesturav tyrlupallinum. Týdningarmiklir samskiftiskaðalar hjá Føroya Tele eru eystanfyri Hvítanesvegin. Veðurstöðin. Parkeringsplássið til Miðlon. Langtiðarleigusáttmáli er um part av hesum lendenum. Tyrlupallurin við tilhoyrandi P-plássi og tænastubygningi til viðskiftafólk. Tyrlupallurin á Boðanesi hefur serstaka stóðu í tilbúvgvingarhópi.

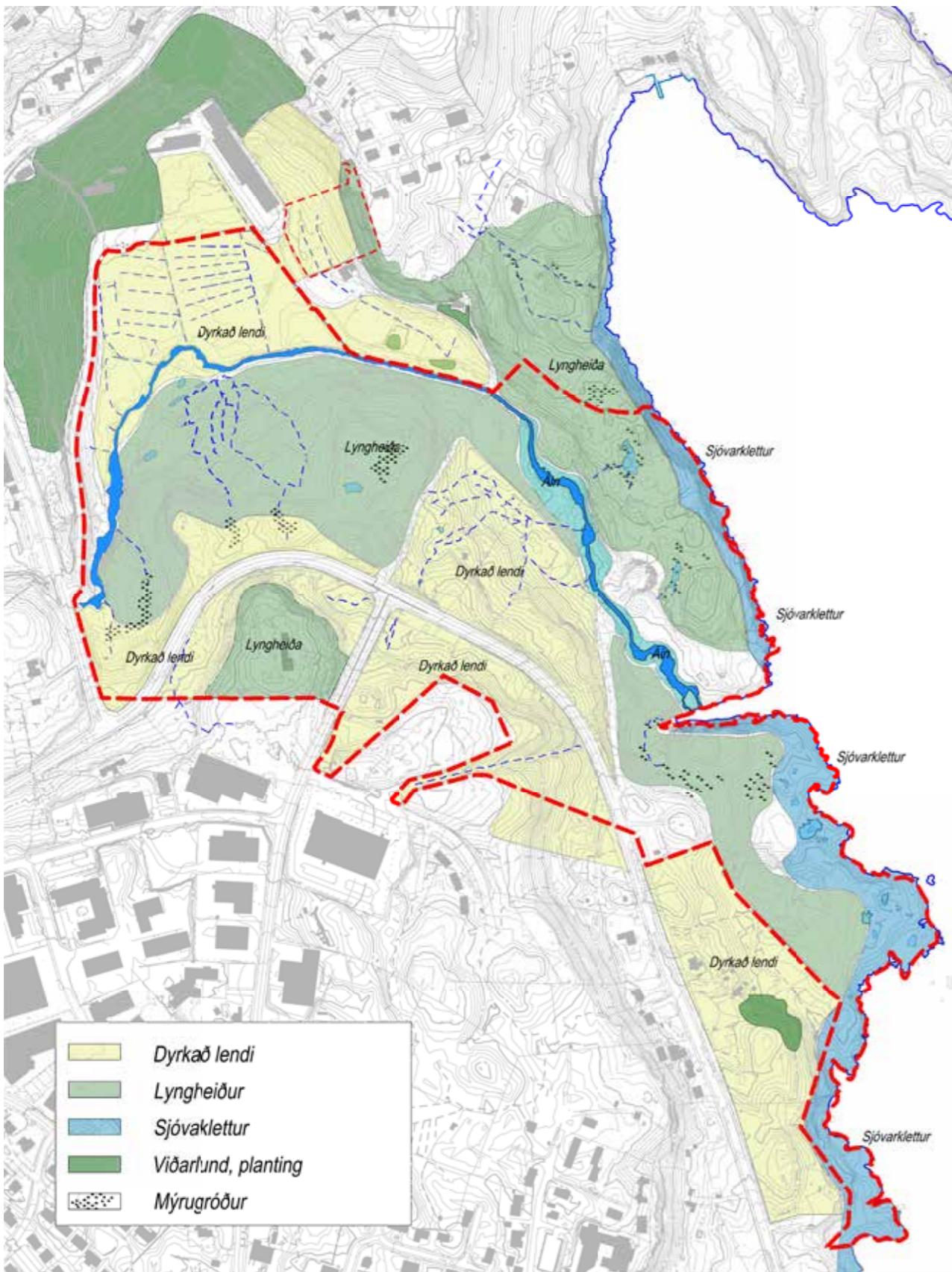
SJÓNSK LENDISÁRIN

Illa fráginingin vegjaðari fram við Sanatoriivegnum. Illa fráginingin vegjaðari fram við Hvítanesvegnum og Ringvegnum. Gamla grótbrotið hjá Føroya Mekaniska Grótíðnaði, og avfalspláss fyrir vrakgrót. Lendið norðanfyri Boðanesgjógv, har lýsimeltarí hevur staðið. Yvirflatuvatnið av Eystara Ringvegi og Hvítanesvegnum setir beinleiðis oman í lendið. Neyðugt er at leiða hetta burtur ein annan veg.

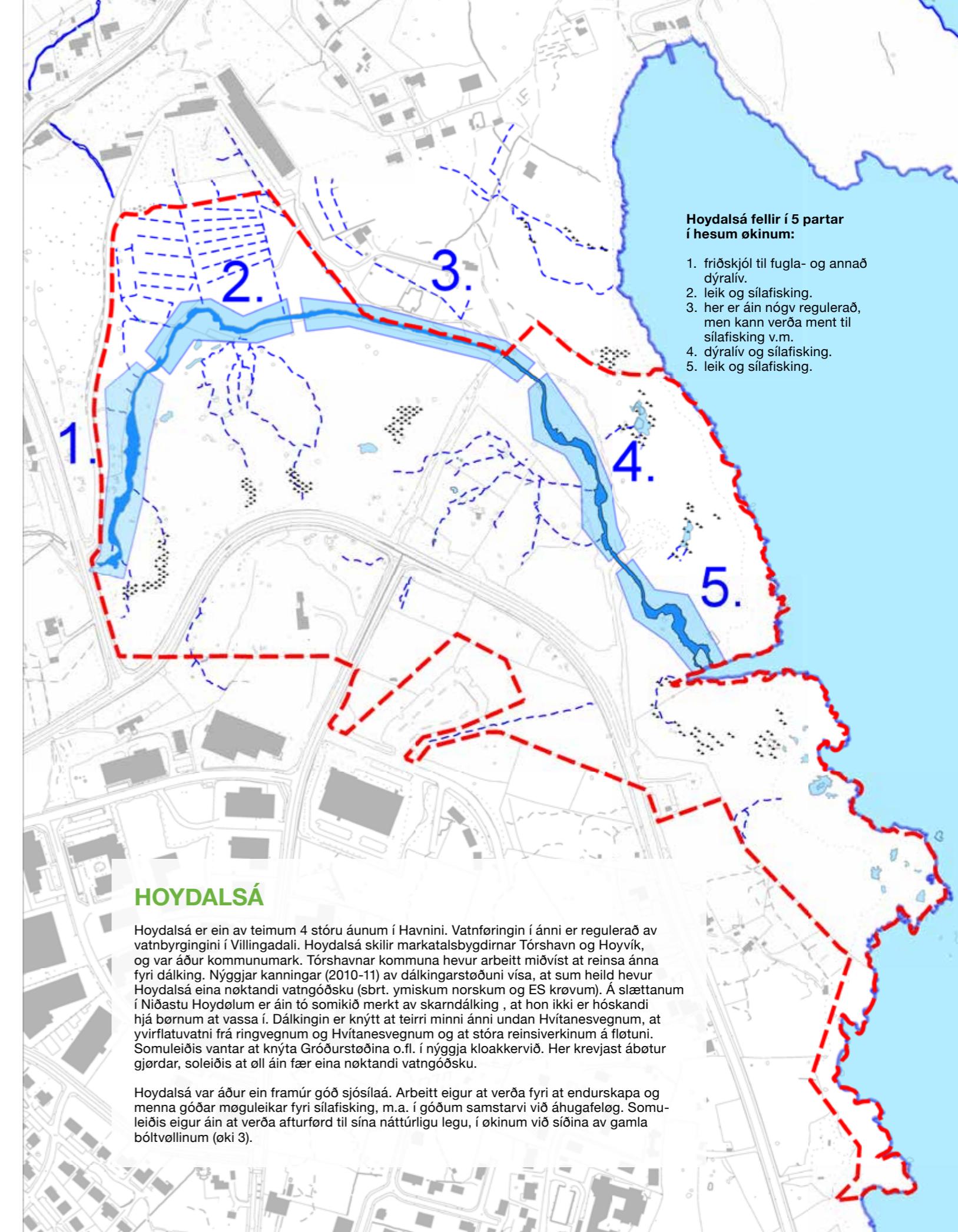
JARÐFRØÐI

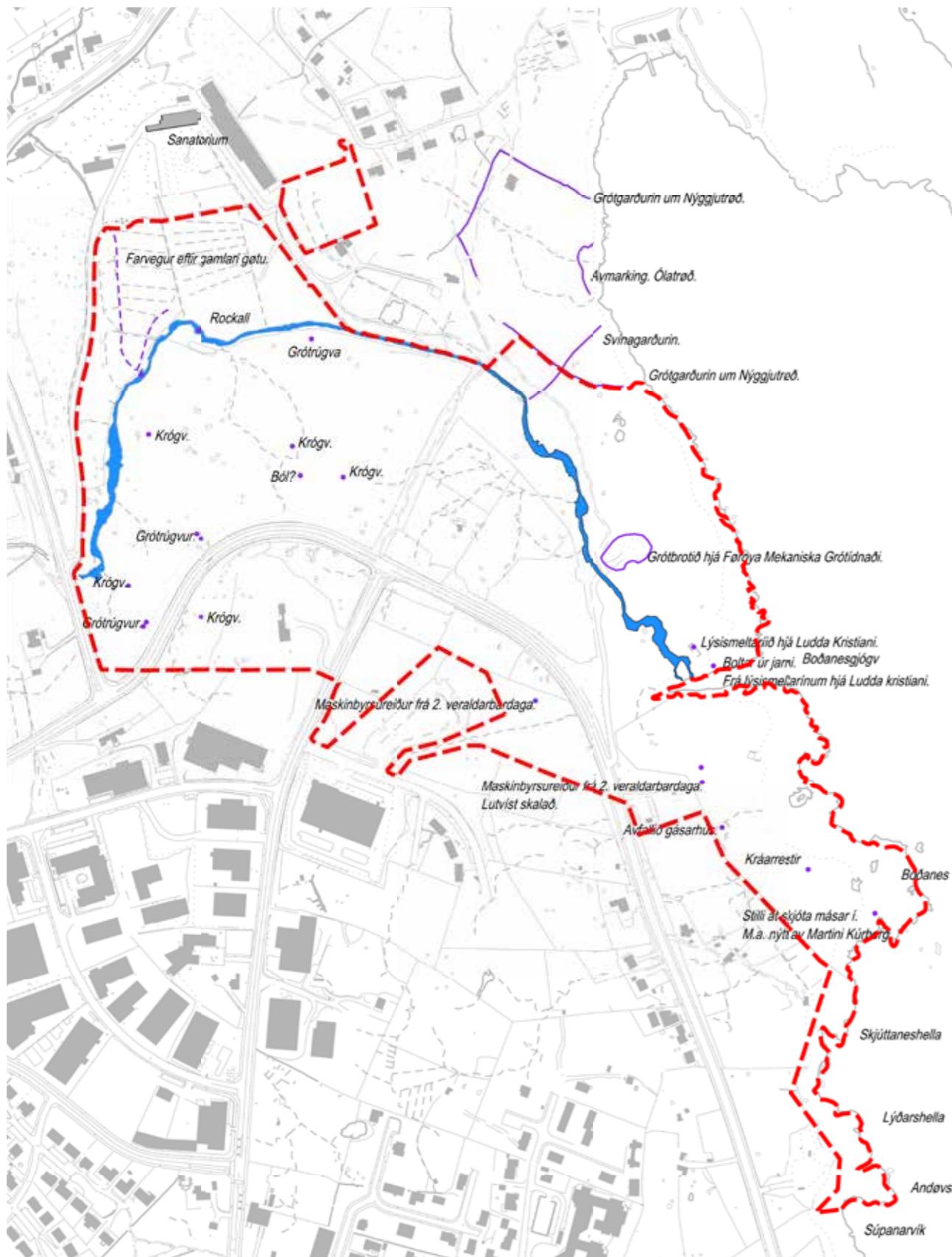
Flótan í Niðastu Hoydolum (> 7 m. djúp) goymir náttúrusöguligar upplýsingar. Hamarsskortarnir eru sjónskir í lendinum, teir eru partar av niðastu Tórshavnar flánum. Sermerktir stórir klettar eru í lendinum. Boðanesgjógv og Boðanes gil umboða serstök jarðfrøðilig fyribrigdi. Hellan báðumegin Boðanesgjógv sýnir týðuligar ísskúringsstrípur. Á Hvítasandi er skelsandurin aftur við at menna seg. Hellulandið fram við strondini er sermerkt landslag. Nógv torvþjóð var áður í ökinum.

GRÓÐRARBRIGDI

Brúkssoðan hefur sett sín týðuliga dám á gróðurin. Kortið vísir høvuðsuppbýtið. Heiðagróður ræður í teimum stöðum, har einans húsdýrabit og torvskurður hava verið nýtt. Grasgróður ræður í teimum stöðum, har taðing og uppdyrkning eisini hava verið nýtt. Fjørugróður er um at koma fyrir seg aftur á Hvítasandi og har um vegir. Vatngróðurin í Hoydalsá fær væntandi betri vakstrarlíkindi, nú án er um at gerast rein aftur. Mýrgróður finst spjaddur á smærri blettum. Viðarlundin í Niðastu Hoydölum er sermerkt gróðrarbrigdi (uml. 100 ára gomul).

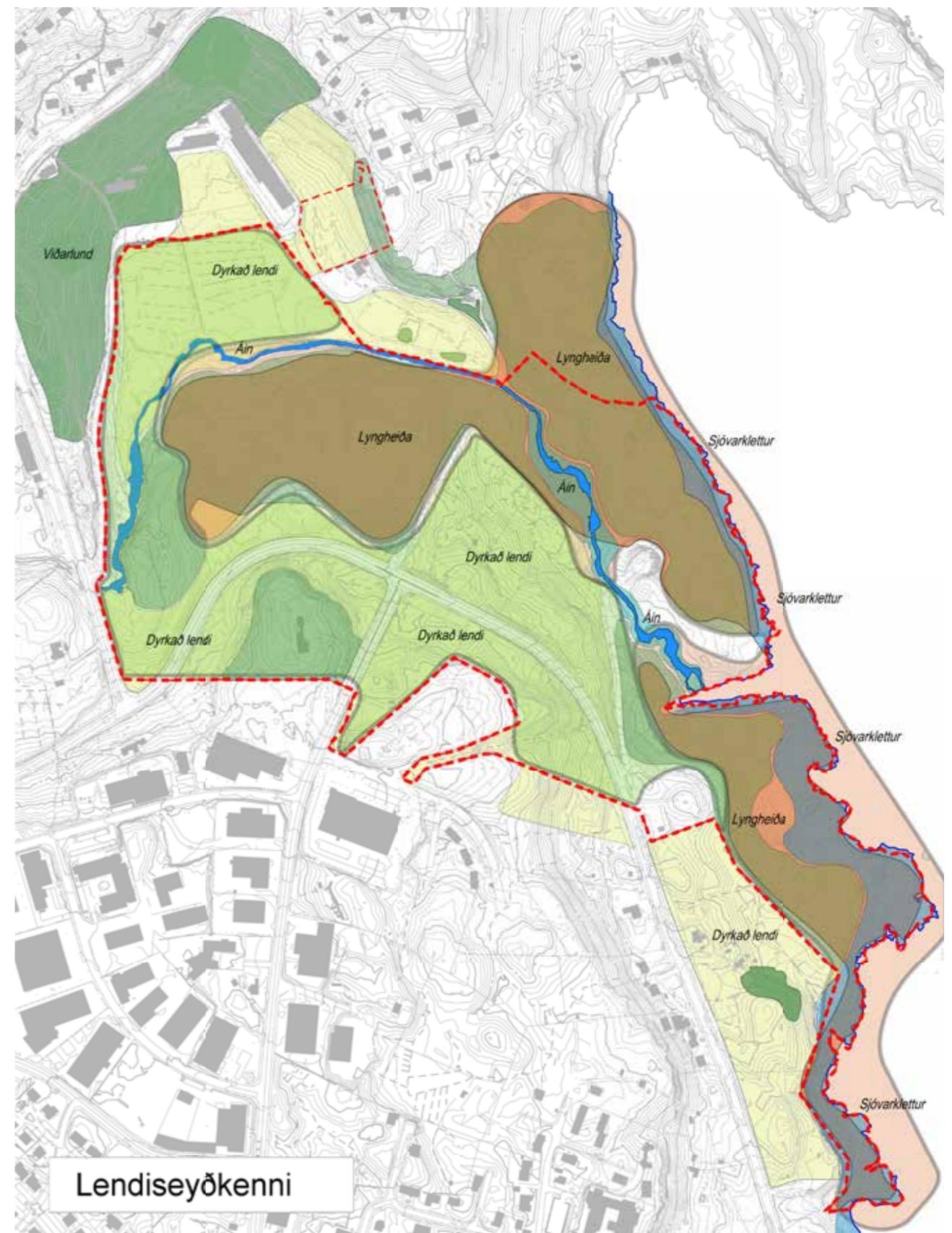

MENTANARMINNI

Í ökinum eru mentanarminni frá fleiri tíðarskeiðum:

- Gamla landbúnaðarsamfelagið.
  - Torvskurður í 19. og 20. öld.
  - Sanatoriutíðin frá fyrst í 20. öld og frameftrir.
  - Krigsminni frá 2. veraldarbardaga.
  - Serstök vinnu- og veiðimannamentan.

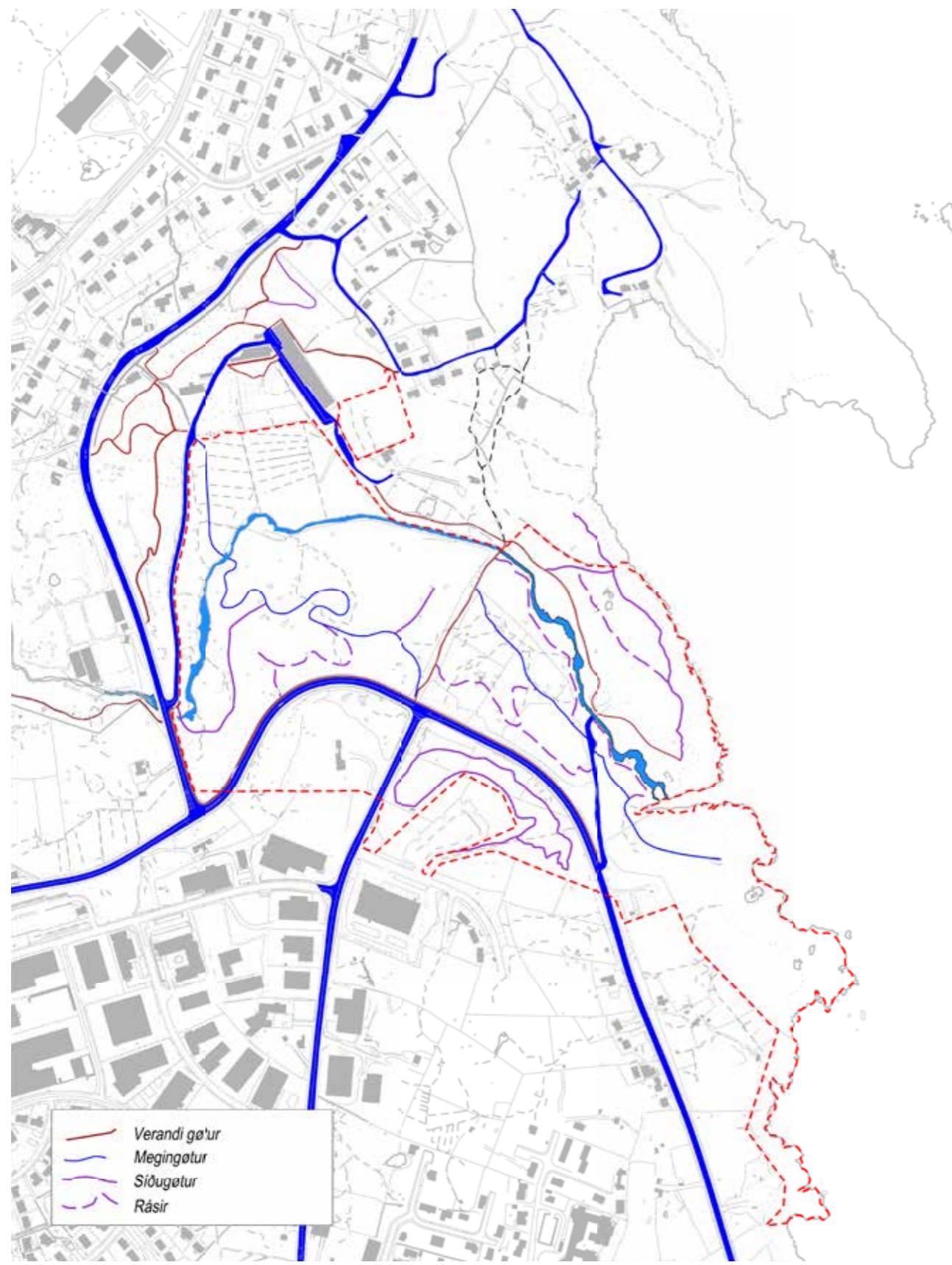

LENDISEYÐKENNI – FLOKKING Í BÓLKAR

Lendið kann í høvuðsheitum flokkast í nakrar fáa bólkar við atliti at gróðri, brúkssøgu o.tíl., og sum eisini eru við til at mynda upplivingina av ökinum. Hellulandið og fjoran. Sera lítið árin av mannaávum. Áin og vátlenidisgróðurin. Ymiskt á leidiðini, hvussu stórt mannaskapta árnið er. Heiðagróður. Annar av stóru bólkunum, ið mynda lendið. Tó at árnið av mannaávum er stórt, orsakað av torvskurði og seyðabiti gjøgnum óldir, ber lyngeiðin órordan dám yvir sær. Grasgróður. Hin stóri lendisbólkurin. Kriatúrshald, taðing og velting í nýggjari tið, geva hesum bólkinum dám av siðbundnum landbúnaðarlendi. Viðarlundin og aðrir træhópar í ökinum. Hesi geva lendinum dám av fjölbroytni skaptum av manna ávum.

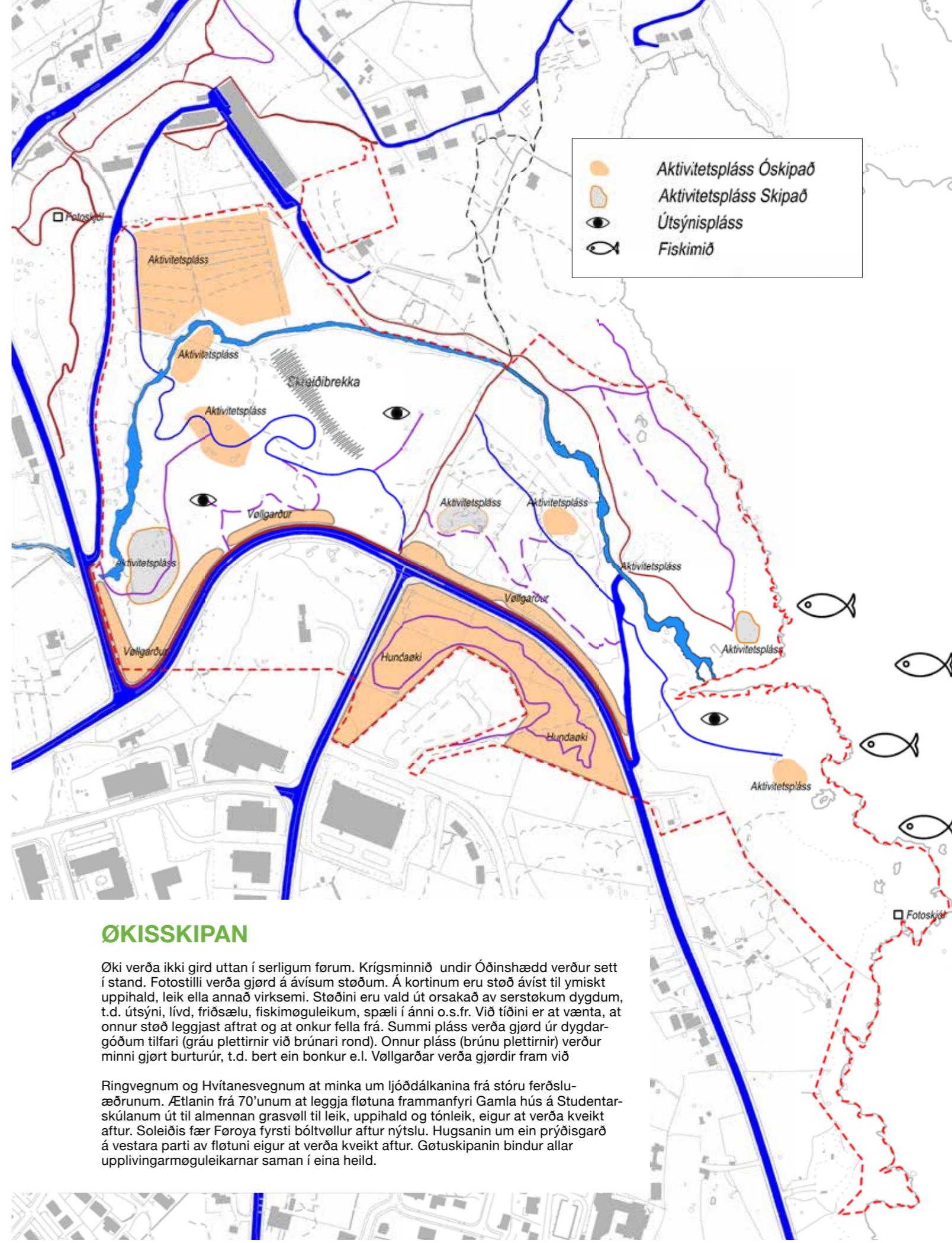

DEILD 2
UPPSKOT TIL LENDISSKIPAN

FLOKKING AV GØTUSKIPANINI

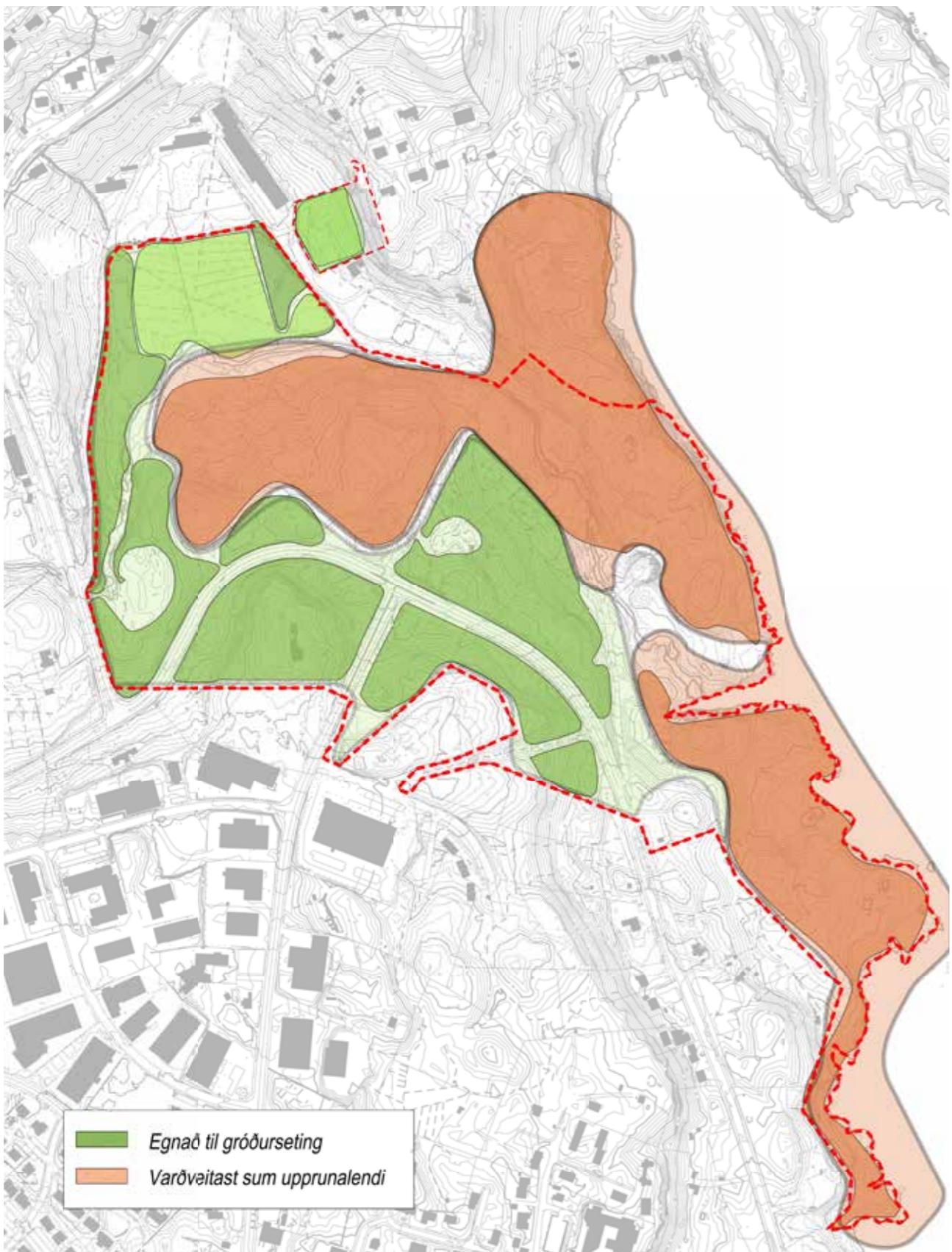
Ein góttuskipan verður meginásur í frílendinum. Hendan leiðir og beinir tey vitjandi í lendinum. Góttuskipanin minkar um mögulig negativ árin á sárbaer stöð og djóra- og plantulív. Góttuskipanin verður í hóvuðsheitum flokkað í 3 stig: Megingøtur á uml. 1,5 m breidd við fóustum dygdargóðum slitlagi (royðugrús). Skulu í mestan mun eisini nökta atkomumöguleikan hjá rørslutarnaðum fólk (maks. hall 1:12). Möguleika at loyva ferðslu á t.d. súkklu og á rossabaki. Siðugøtur á uml. 0,8 m breidd við dygdargóðum slitlagi (royðugrúsi ella höggspónum). Her verður minni dentur lagdur á at halda krövini til atkomumöguleika hjá rørslutarnaðum. Rásir, ið antin eru í lendinum ella koma við tiðini. Hesar verða bert hildnar í ávísan mun.

ØKISSKIPAN

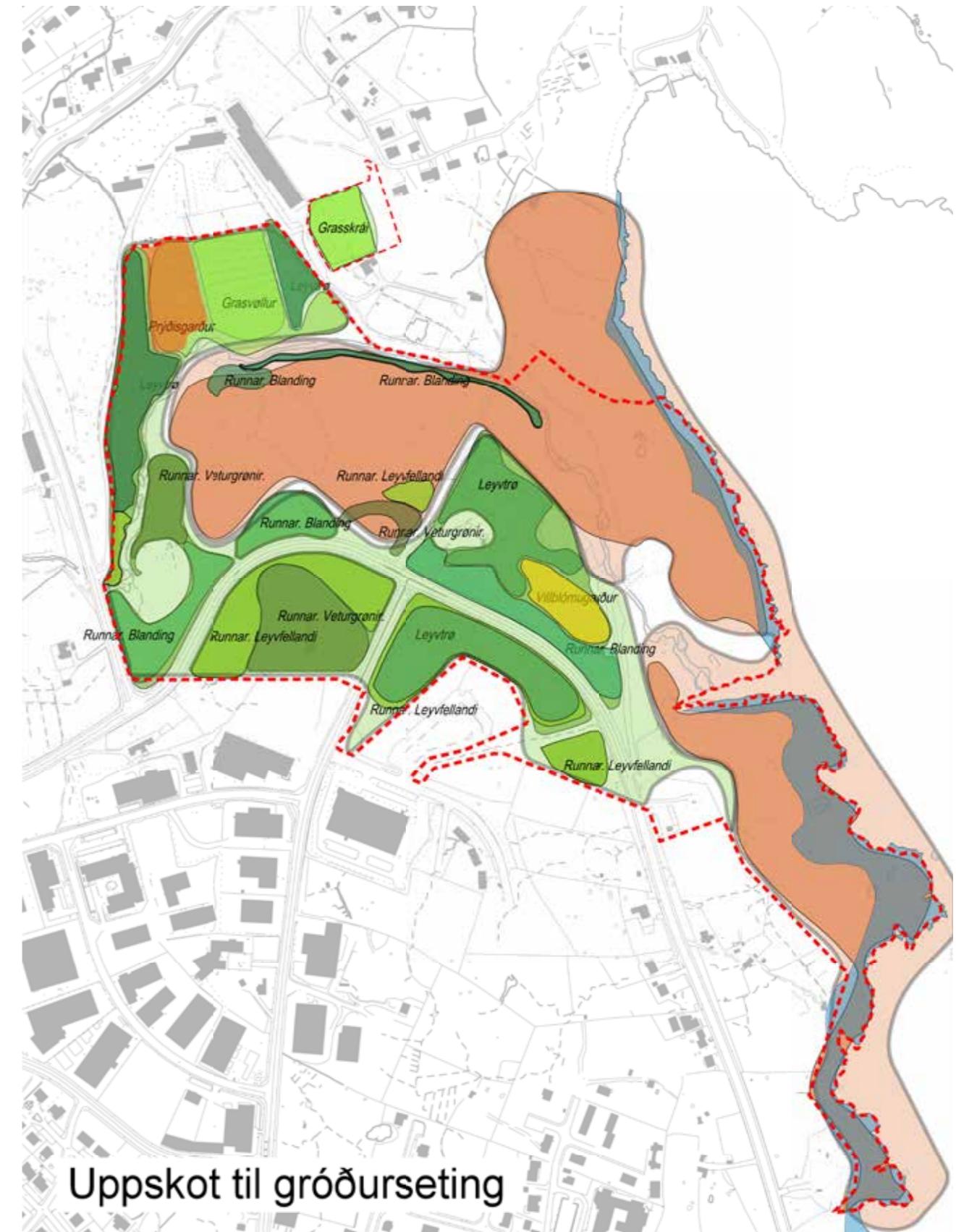
Øki verða ikki gírd uttan í serligum fórum. Krígsminnið undir Óðinshædd verður sett í stand. Fotostilli verða gjord á ávísum stöðum. Á kortinum eru stöð ávist til ymiskt upphihald, leik, ella annað virksemi. Stöðini eru vald út órsakað av serstokum dygðum, t.d. útsýni, lívd, friðsælu, fiskimöguleikum, spæli í ánni o.s.fr. Við tiðini er at vænta, at onnur stöð leggiast aftar og at onkur fella frá. Summi pláss verða gjord úr dyggðargóðum tilfari (gráu plettirnir við brúnari rond). Onnur pláss (brúnu plettirnir) verður minni gjort burturúr, t.d. bert ein bonkur e.l. Vøllgarðar verða gjordir fram við

Ringvegnum og Hvítanesvegnum at minka um ljóðálkanina frá stóru ferðslu-æðrunum. Ætlanin frá 70'unum at leggja flótuna frammanfyri Gamla hús á Studentarskúlanum út til almennan grasvöll til leik, upphald og tónleik, eigur at verða kveikt aftur. Soleiðis fær Føroya fyrsti bóltvöllur aftur nýtslu. Hugsanin um ein prýðisgarð á vestara parti av flótuni eigur at verða kveikt aftur. Góttuskipanin bindur allar upplivingarmöguleikarnar saman í eina heild.

GRÓÐURSETING AV YMSUM VØKSTRI

Málsetningurin fyrir ætlaðu gróðursetingarnar í økinum er at skapa betur lívd og skjól, og eisini verju móti høvuðsvegunum. Somuleiðis at skapa framsyningarmöguleikar fyrir ymiskum gróðri, eisini fóroyiskum upprunavøkstri. Trø, runnar, grøs og urtir verða nýtt sum amboð at skapa stórra fjlgbroytni viðvikjandi gróðri í breiðastu merking, og djóarlívi og lendisupplivingum.

Uppskot til gróðursetning

GRÓÐURSETING

Mælt verður til at skipa miðvist in situ savn at verja og varðveita uppruna fóroyiskan viðarvøkstur. Mælt verður til at skipa ein villblómugarð at sýna fram ymiskan villan fóroyiskan gróður. Her kann somuleiðis vera talan um in situ savn. Av trøum og hægri runnum verður høvuðsentur lagdur á leyvfellandi sløg. Pílur kann verða gróðursettur eftir árbakkunum. Fyrimyndin er Stórá í Streymnesi. Gróðursett verður fyrst og fremst i teimum pørtum av frílendinum, ið frammanundan eru merktir av uppdyrkning og tilíkum.

The background image shows a wide, rolling landscape of green hills. In the distance, a small town is visible, featuring several houses and a prominent church with a dark, triangular roof. The foreground is dominated by a large, rocky hillside covered in sparse, yellowish-green vegetation. A small stream or river flows down the slope, its water reflecting the overcast sky.

DEILD 3 PROSJEKTLÝSING

DEILDIR, RØKTAREINDIR

Verkætlanaðkið verður skipað í 7 ymiskar deildir, hvør við sínum serkenni og síni røktarætlan.

Deild I: økið norðanfyri Hoydalsá. Eystari parturin nýttur til skúlastovur nøkur ár framvir; flótan í høvuðsheitum opin grasvøllur; vestari parturin gróðursettur við trøum og runnum.

Deild II: eystari parturin óbroytt lyncheiði við fáum inntrivum; miðøkið nakað av inntrivum; vestari parturin gróðursetting og inntriv.

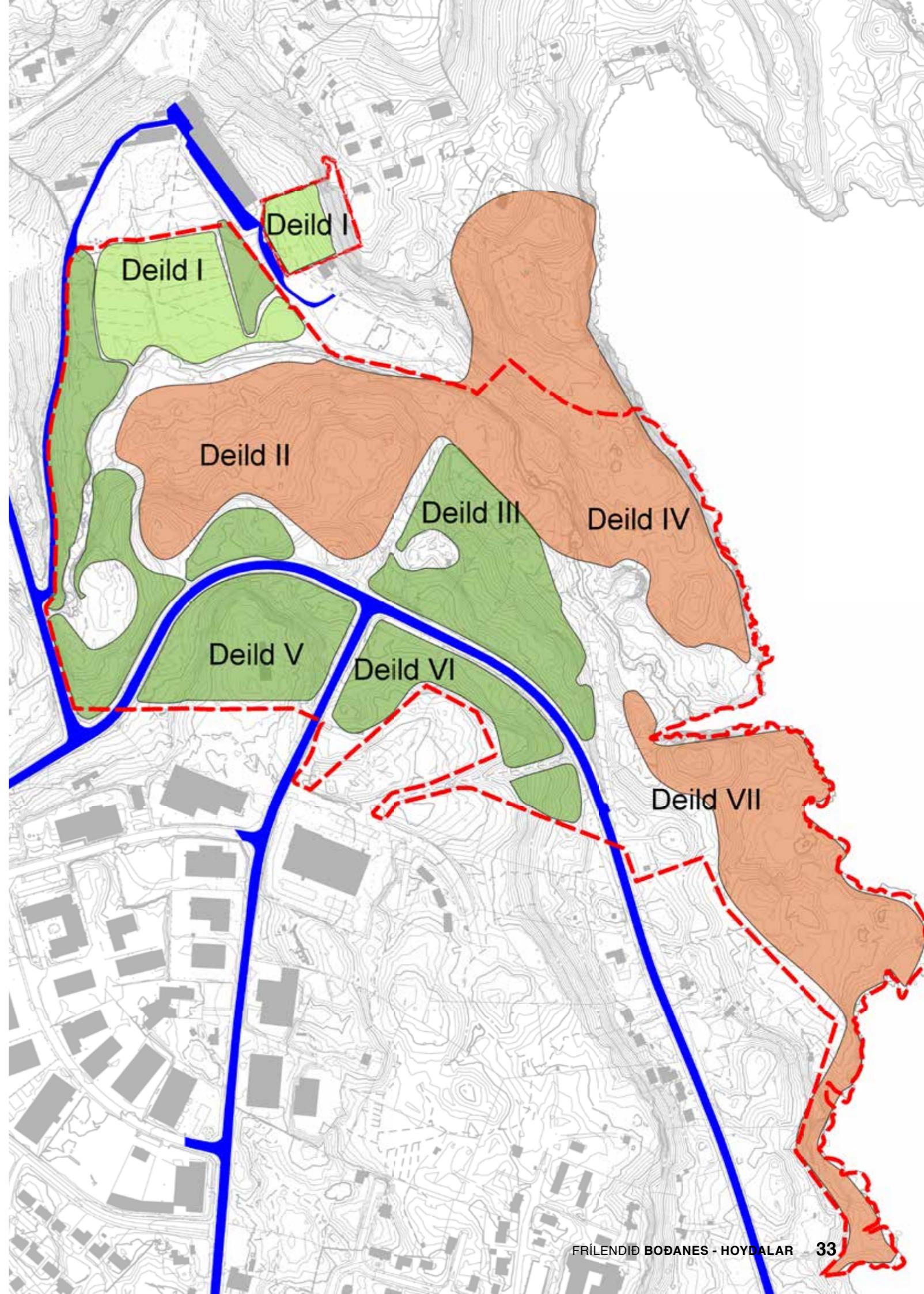
Deild III: í høvuðsheitum gróðursetting av ymsum slagi og nøkur inntriv.

Deild IV: í høvuðsheitum óbroytt lyncheiði, tó við einstökum inntrivum.

Deild V: gróðursetting við føroyskum uppruna viðarvøkstri.

Deild VI: økið verður girt av til rørsluøki hjá kelidjórum og verður gróðursett við nakað av runnum og leyvtrøum til lívdar.

Deild VII: í høvuðsheitum óbroytt heiða- og fjørulendi, tó við einstökum inntrivum.

SAMANDRÁTTUR

Kortið visir ein samandrátt av verkætlanini.

Nøkur lyklatøl:

Verkætlaranarøkið íalt: uml. 282.000 m².

Megingøtur: uml. 1.150 m nýgerð,
av íalt 2.150 m í økinum.

Síðugøtur: uml. 2.675 m nýgerð.

Bilvegur: uml 195 m.

Girðingar: uml. 900 m.

Hoydalsá gjøgnum økið: uml. 1.075 m
og uml. 5.900 m² (2%)

Runnavøkstur: uml. 30.450 m² (11%)

Trævøkstur: uml. 34.800 m² (12%)

Annar prýðisgróður: uml. 5.250 m² (2%)

Grasvøllur: uml. 8.000 m² (3%)

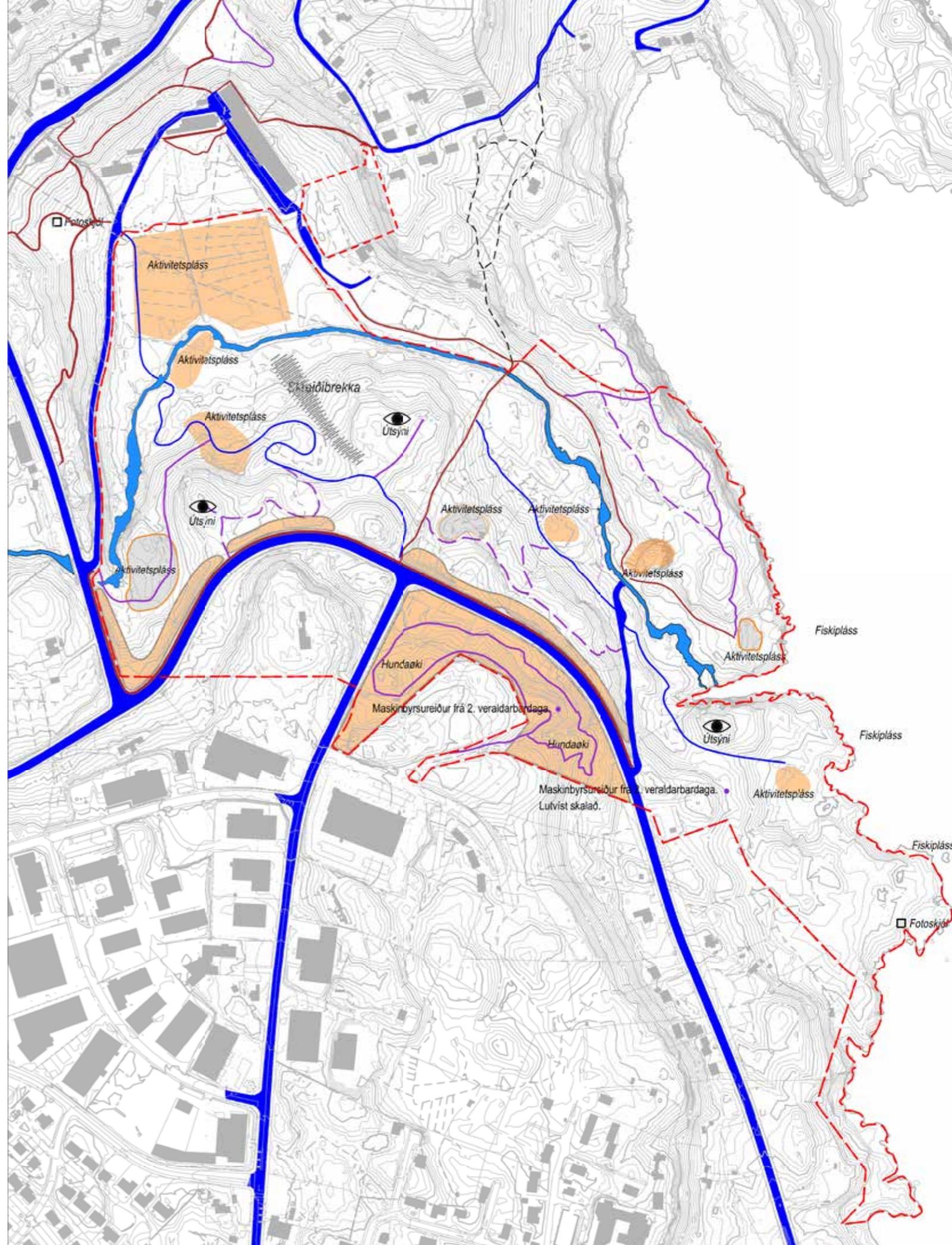
Annar grasgróður: uml. 34.400 m² (12%)

Heiðagróður: uml. 55.700 m² (20%)

Villblómugarður: uml. 3.500 m² (1%)

Hellulandið og fjøran: uml. 26.540 m² (9%)

Støð til upphald, leik og útsýni: uml. 13 stk.

FÍGGJARVIÐURSKIFTI

Yvirlitið er ikki nøkur fullfiggjað skrá fyrí fíggjariliga umfangið av verkætlani. Heldur er hettar ein meting um nakrar av útreiðslunum, sum koma at standast av verkætlani, skal hon fremjast í verki. Útreiðslurnar fara sjálvandi at broytast alt eftir hvørjar ítökiligar loysnir, ein

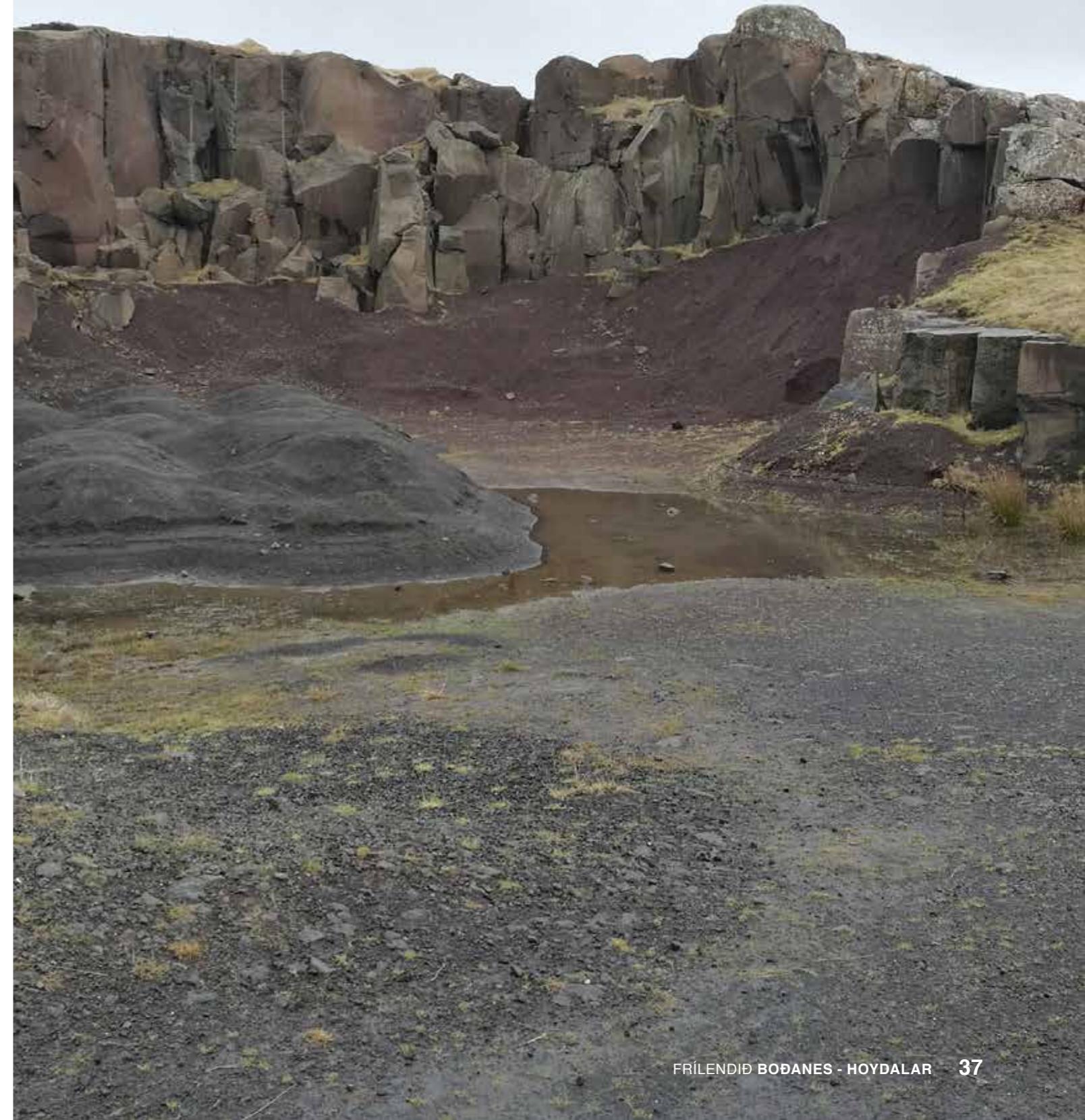
velur at fremja í verki, og eftir hvørjum leisti valt verður at fremja tær verkliga, bæði við atliti til umfang, dygd og tíð. Við tíðini leggjast ivaleyst nýggjar uppgávur aftrat ætlanini, meðan aðrar afturímóti fána. Vit meta, at verkætlánin eיגur at verða framd komandi 10-ára skeiðið.

ÍLÓGUR:

Nýgerð av megingötum (1150 m x kr. 1300)	kr. 1.495.000
Nýgerð av siðugötum (2675 m x kr. 500)	kr. 1.337.500
Uppstigan/endurböting av verandi götum (1000 m x kr. 550)	kr. 550.000
Nýgerð av girðingum (900 m x kr. 140)	kr. 126.000
Endurbótan av Hoydalsá (afturföring av áarrensli, skapa meandrering og hyljar)	kr. 2.800.000
Nýgerð av upphaldsplássum til vitjandi	kr. 280.000
Upprudding eftir gamla grótbrotsvirksemið	kr. 170.000
Nýgerð av völlgörðum at tálma ferðsluóljóði v.m.	kr. 900.000
Burturleiðing av yvirflatuvatni frá Eystara ringvegi og Hvítanesvegnum	Kr. 700.000
Lendistilbúning (75.000 m ² x kr. 70)	kr. 5.250.000
Íløga til samans	kr. 12.908.500

RAKSTUR:

Viðlíkahaldið og røktin av økinum, tá öll ætlanin er liðugt útbygd, er mett til at verða umleið 1,5 ársverk. Til samans umleið kr. 550.000. Árligi tørvurin av tilfari og útgerð er mettur til kr. 150.000.

GAMLA GRÓTBROTIÐ Á BOÐANESI

Grótbrotið á Boðanesi er ikki nakað prýði. Síðan virksemið í økinum varð niðurlagt, hava mong hugskot verið frammi um hvat, ið gerast skal við tað. Ein möguleiki kundi verið at takt grótbrotið á onkran hátt og nýtt rúmið til ein viðtøknan kunningar stað um náttúru og siðsøgu. Hetta hevið verið eitt hóskandi pláss hjá dagstovnum, skúlaflokkum og øðrum at byrja kunningartúr í økinum í samband við náttúruvegleiðing. Somuleiðis hevði hetta verið eitt hóskandi pláss hjá t.d. almennum fakstovnum ella felagsskapum at nýta til kunning um síni áhugamál. Staðurin kundi möguliga eisini hýst øðrum virksemi, t.d. framførslum og tilíkum.

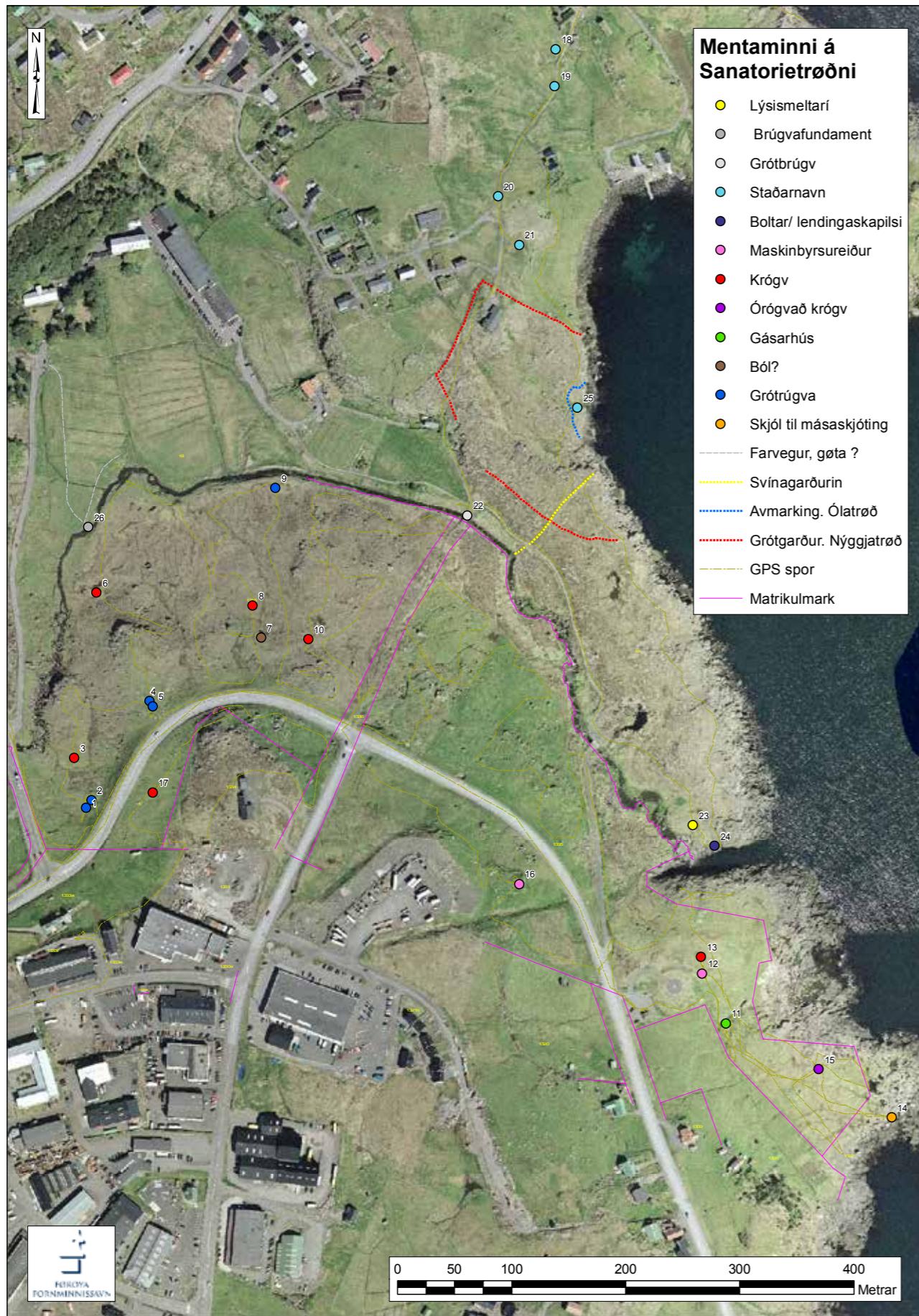
GRÓTBROTIÐ

Ein annar möguleiki kundi t.d. verið at brúkt grót úr Eysturoyartunnlinum til at fylla íaftur grótbrotið, so ein pallur til framförschl o.a. kann gerast. Í uppskotinum omanfyri er hæddin av tromini niður á pallin uml. 1,5 m, meðan sjálvur pallurin er umleið 300 m². Eisini er möguligt at fylla grótbrotið heilt, so økið verður afturfört áleið til soleiðis tað var fyrr.

APPENDIX 1

LENDISKRÁSETING Á SANATORIUTRØÐNI

APPENDIX 1

Lendisskráseting á Sanatoriutróðni

Punkt 1 Grótrúgva, mót 3 x 1,5 m.

Punkt 2 Grótrúgva, mót 3 x 2 m.

Punkt 3 Krógv, mót 5 x 1,5, vendir eystur-vestur.

APPENDIX 1

Punkt 4 Grótrúgva, 2 x 2 m.

Punkt 5 Grótrúgva 1,5 x 1,5 m.

Punkt 6 Krógv,mát 4 x 2 m, vendir eystur-vestur.

Punkt 7 Ból ?, laðing millum stórar steinar.

Punkt 8 Krógv, 5 x 1,5 m, vendir norður-suður.

Punkt 9 Grótrúgva, mót 4 x 2 m, vendir útnyrðing-landsynnig.

APPENDIX 1

Punkt 10 Krógv,mát 7 x 1,5 m, vendir eystur-vestur

Punkt 13 Krógv, mót 6x1,5m, vendir norður-suður

Punkt 11 Fyrrverandi gásarhús hjá Jóannes í Dímun. 2x2m. Frá 1980'unum. Grótið tikið úr einari krógv, sum nú er horvin. Heimild: Jóannes Stephansson

Punkt 14 Skjól til másaskjötting. Martin Kúrberg og aðrir plagdu at skjóta her. Heimild: Jónnes Stephansson

Punkt 12 Maskinbyrsureiður frá 2. veraldarbardaga. Mót 4x3 m. Partvist órógvað av tyrlupallinum. Heimild: Jóannes Stephansson

Punkt 15 Órógvað krógv. Steinar mangla og liggja spjæddir

APPENDIX 1

Punkt 16 Maskinbursureiðir frá 2. Veraladarbardaga. Mát 4x3 m, vendir norður-suður

Punkt 19 Staðarnavn: "Úti á Lágabøð". Heimild: Janus Mohr

Punkt 17 Krógv ?. Avlong høvd.

Punkt 20- Staðarnavn: "Uppi á Roykheyggi". Heimild: Janus Mohr

Punkt 18 Staðarnavn: "Foranar". Heimild: Janus Mohr

Punkt 21- Staðarnavn: "Úti á Heynum". Janus Mohr: "Beint vestanfyr húsini úti á Heynum, húsini hjá landslæknanum, eru vit úti á Nýggu Trøð (sí reyðpuntaðu linjuna á surveykortinum) og tað er ein trøð sum Per Mohr legði inn, meðan hann var bóndi og han var bóndi frá 1882 til 1912."

APPENDIX 1

Punkt 22 Brúgv. Janus Morh: "Brúgv um Hoydalsá er nýggj, gjørd kanska í 1960'unum ella 70'unum. Her var ein gomul brúgv (myndin til högru, tикиn uml 1907, sanatorium er í ger á myndini og varð liðugt í 1908), men brúgv bleiv tikið niður tá áin varð dýpd í samband við at studentaskúlin varð bygdur. Tann brúgv varð nokk gjørd umleið aldarskiðið 1800-1900 og hon bleiv kallað Magnus Sivar'sa brúgv, tí at Magnus Sivar í Havn hevði laða hana. Og lóðarsteinarnir, sum einafer vóru í ánni her, teir eru burtur, tí at áin bleiv jú sprongd niður heilt oman í móti Bognesgjógv.

Punkt 23 Toft av lýsismeltaríðnum hjá Ludda Kristiani. Janus Mohr: "Í tí sunnara partinum av lýsismelatríðnum var ein múnsteins eldstaður. Fýra stórir stöppijarnspottar vóru í tí sama rúminum sum eldstaðurin".

Punkt 24 Lending til lýsismeltaríðið. Janus Mohr: "Her var eitt lendingaskapils, tí Ludda Kristian fekk tað, sum hann skuldi smelta lýsi burtur, frá bátum sum komu inn á gjónna. Her sæst farvegur eftir hesum, tí her eru nakrir boltar í helluni á einum kletti, sum stingur seg upp tá ein er komin umleið hálvan vegin út frá sjálvari gjónni norðaru megin."

Punkt 25 Avmarking-Garðskapils, ið gongur norður-suður (sí blápuntaðu linjuna á survey-kortinum). Janus Mohr sigur at avmarkaða ökið nevnist Ólatrøð og liggur uttan fyri Vágasten.

Punkt 26 Leivd av brúgv. Laðaður stabbi mitt í ánni. Brúgv varð nýtt saman við götum, ið gjørðar vórðu til sanatoriesjúklingarnir. Sí gomlu myndirnar niðanfyri.

APPENDIX 1

Umftramt brúnna og góturnar, sæst eisini fótþóltspelen við einum máli.

Jansu Morh: "Gótan oman í Boganes er gomul, um eini 100 ár (sí gamlar myndir niðanfyri). Hon er gjörd í samband við Sanatorie, tí at sjúklingarinn skuldu ganga túrar og teir gengið millum annað oman á Boganes. Allar gótur, sum hoyrdi til Sanatorie, vórðu hildnar við líka av húsavørðinum Dánjal Hoydal. Hann helt tær við líka við at koyra ósku úr kolfýringinum á góturnar.

APPENDIX 1

APPENDIX 2

PLANTUVØKSTUR Á FRÍLENDINUM Í HOYDØLUM

Plantuvøkstur á frílendinum í Hoydølum

Samanumtøka og niðurstøða

Sum heild kann sigast, at økið hevur eina ríka floru við nógum slögum, og hetta økið lýsir væl skiftið frá teimum turru lyncheiðunum yvir í tey vátu myrilendini, tær smáu tjarnirnar, ánnar og víðari oman í fjøruna. Sostatt hevði tað verið áhugavert at varðveitt hesi øki í so náttúrligum líki sum til ber. Lagt smáar gøtur ígjøgnum, ið nervaðu lendið minst möguligt, og sett skelti, sum lýsa náttúrusøguna á staðnum og kunna um plantur og dýr. Fingið ánnar aftur í so náttúrligt líki sum tilber. Á hóskiligung øki, t.d. á flótuni, at endurskapa upprunavøkstur eftir fyrimynd í vakstrarsøguni.

Inngangur

Stórir partar av økinum kring Hoydalsá eru lyncheiðar. Hesir røkka frá Boðanesi og niðan ímóti Hoyvíkini eystan og vestan fyrir ánnu, frá Gamla vegi og niðan ímóti Ringvegnum. Umframt hesi eru traðir og øki kring vegir og gøtur har árin frá seyði, gás og rossum hava broytt lendið.

Mynd 1. Lyncheiðar í Hoydølum.

Lyncheiðar

Í Føroyum sum heild fyllir heiðalendi 1.9 % av landaøkinum svarandi til 26 km² (Fosaa et al. 2006). Heiðalendið er vanligt á suður- og vesturvendum skráum á teimum størru oyggjunum. Ivingarsamt er, hvussu teir eru fyrir, tí eingin skipað kanning er av teimum. Teir eru sum heild ávirkaðir av seyðabiti, taðing og øðrum mannaskaptum árin. Eitt sindur av seyðabiti hevur gagnliga ávirkan á lyncheiðarnar, men ov nóg seyðabit minkar um heiðalyngin. Um bitið verður

ov nógv, soleiðis at heiðalyngurin eisini verður bitin, gongur hetta út yvir góðskuna á plantunum og tær verða lægri. Heiðalyngur trívist best í súrari mold við pH 4.9-5.1 (Fosaa 2003). Hann tolir ikki taðing og hvørvur, har taðað verður.

Munurin millum teir føroysku lyncheiðarnar og tilsvarandi plantusamfelög aðrastaðni er tann, at teir føroysku hava fleiri urtir og mosar, ímeðan skónavøksturin er meira sparsamur. Orsøkin til tess er möguliga tað váta veðurlagið og ov nógv seyðabit.

Teir valdandi dvørgrunnarnir í lyncheiðunum eru vanligur heiðalyngur *Calluna vulgaris*, tvíkynjaður berjalyngur *Empetrum hermaphroditum*, heldur sjálksamari føroyskur klokkulyngur *Erica cinerea* og bláberjasløgini aðalbláber *Vaccinium myrtillus*, heiðabláber *Vaccinium uliginosum*. Tær vanligastu urtirnar eru børkumura *Potentilla erecta*, tálga steinbrá *Galium saxatile*, smá silkibond *Poligala serpyllefolia* og skaldabrobber *Thymus druceii*. Óll hesi sløgini eru eisini at finna í lyncheiðunum í Hoydølum. Seyður gongur ikki á hesum økjum, og hetta sæst á stórvaksna slagríka vøkstrinum.

Mynd 2. Skaldabrobber (vinstru) og svensk royðuber (høgru).

Á støðum fram við ánni, har ross hava staðið á beiti, eru lyncheiðarnir horvnir. Eisini fram við teimum nýggju gøtunum eru lyncheiðarnir burtur.

Í støðum eru plantaðar fremmandar plantur.

Mýrar og tjarnir

Har lendið gerst vátari, skiftir vøksturin frá heiðalendi til myrifípu *Eriophorum angustifolium*, undirløgugrasi *Pinguicula vulgaris*, stjørnu steinbroti *Saxifraga stellaris*, ymiskum slögum av støri og sevi umframt myrimosa. Har vátast er, eru smærri tjarnir við tjarnaksi *Potamogeton* og iglasólju *Ranunculus flammula*, í vátøkinum kring vatnið.

APPENDIX 2

Mynd 3. Mýrilendi við mýrimosum.

Áin

Eitt petti oman frá brúnni og oman á Boðanes hevur áin sítt náttúrliga skap. Framm við áarbakkanum síggjast mýrisóljurnar *Caltha palustris* í mongd blóma í mai mánaði. Seinni eisini misslitt hoylús (gloymmegei) *Myosotis scorpioides* umframt slög av bládeplum, *Veronica spp.*

Mynd 4. Hoydalsá, við mýrisóljum og blettutari apublómu.

Nýinnkomna urtin blettut apublóma *Mimulus guttatus*, hevur eisini fingið fótfesti kring árbakkan, men blómar heldur seinni enn mýrisóljan.

Mynd 5. Hoydalsá við blettutari apublómu.

Strendurnar og sjóvarkletturin

Komin oman móti sjónum broytist vöksturin, og strandarplantur sum mjátt sjógras *Armeria maritima*, sævargøtubrá *Plantago maritima*, eirisgras *Cocliaria officinalis* og strandarseyðaleykur *Triglochin maritima* koma til sjónadar. Hesar vaksa millum grótið, ímeðan sjóvarkletturin hevur eina ríka skónafloru.

Mynd 6. Sjóvarkletturin við hvítum, svörtum og gulum skónum.

Flótan

Vakstrarsøgan er lýst í økinum tíðarskeiðið aftaná ístíðina fyrir o.u. 10.000 árum síðani og til fyrir 3000 árum síðani (Jóhansen 1985). Tað fyrsta tíðarskeiðið var merkt av berligum og óstøðugum jarðarbotni. Slög sum sanddeyda, *Sedum villosum*, bergeirissýra, *Oxyria digyna* og áttraðaður hostajavni, *Huperzia selago*, trivust. Saman við teimum vuksu eisini dvørgbjørk, *Betula nana* og

APPENDIX 2

urtapílur, *Salix herbacea*. Plantusamansetingin í hesum tíðarskeiði víslir, at veðurlagið er kalt í fyrstani, at kalla arktiskt. Serliga dvørgbjørkin ber prógv um hetta.

Mynd 7. Sanddye

So við og við verður veðrið lýggjari, dvørgbjørkin hvørvur, og vit fáa oyggjaveðurlag. Í láglendinum og upp í 300 m hædd klæða vanligur baraldur, *Juniperus communis* og pílarunnar láglendið. Hesar plantur vaksa saman við stórvaksnum urtum so sum mjaðarurt, *Filupendula ulmaria*, sløkju, *Angelica sylvestris* hvonn, *Angelica archangelica*, og stórvaksnum trøllakampum. Nógv er til av grøsum og myrigrøsum.

Hetta tíðarskeið kann sigast at vera mest støðuga tíðarskeiðið í vakstrarsøguni. So við og við gerst jørðin vátari, fátækari og súrari. Heiðalyngurin, *Calluna vulgaris* breiðir seg meira og meira, og váta veðurlagið hevur við sær, at baraldur og pílur koma í stóra afturgongd. Henda gongdin herðist eftir landnám.

Nýtsla og varðveisning og kunning

Mælt verður til, at so nógv sum til ber av llynghetiðunum, myrlendinum og økinum kring ánnu verða varðveittir í so natúrligum líki sum til ber. Soleiðis verður mælt til at fremmandar plantur ikki verða plantaðar á hesi øki. At tær fremmandu planturnar, ið eru har framanundan, verða tiknar burtur, ella forðað verður fyri, at tær sleppa at breiða seg. Um gøtur skulu gerast í økinum, mugu tær verða tillagaðar lendenum og vera so smalar sum til ber. Fram við gøtunum skal flag leggjast, sum er grivið úr lendenum, soleiðis at natúrligi vøksturin verður varðveittur.

Hóskiligt hevði verið at kunna um vøksturin og djóralívið á staðnum við skeltum og faldarum.

At endurskapað upprunavøkstrurin sambært vakstrarsøguni.

Bókmentir

Fossaa, A.M. 1986-1987, The Ecology of some Marine and Maritime Lichens on Rocky Shores of the Faroe Islands: *Fróðskaparrit* 34-35: 91-106.

Hansen, E.S. and Fossaa, A.M. 1985 Additions to the Lichen Flora of the Faroes: *Mycotaxon* XXII: 149-158.

Fossaa, A. M. 2001: Plant communities in the Faroe Islands-a review: *Fróðskaparrit* 48:41-54.

Fossaa, A. M. 2004. Altitudinal distribution of plant communities in the Faroe Islands. *Fróðskaparrit*, 51: 200-211.

Fossaa, A.M., Dalsgarð J. and Gaard E. (ed.) 2006. Føroya Náttúra-Lívfrøðiligt margfeldi. Føroya Skúlabókagrunnur.

Fossaa, A.M. 2009. Faroese Plants. HNJ's Indispensable Guide to the Faroe Islands. H.N.Jacobsens Bókhandil

Jóhansen, J. 1985. Studies in the Vegetational History of the Faroe and Shetland Islands. Tórshavn: Annales Societatis Scientiarum Færoensis Supplementum, XI.

Frásøgn 13.01.2013

APPENDIX 3

YVIRLIT YVIR NØKUR JARÐVÍSINDALIGA ÁHUGAVERD STØÐ Á SANATORIUTRØÐNI OG BOGANESI

APPENDIX 3

Yvirlit yvir nøkur jarðvísisindaliga áhugaverd støð á Sanatoriutrøðni og Boganesi

Jarðfeingi. Januar 2012 (LM)

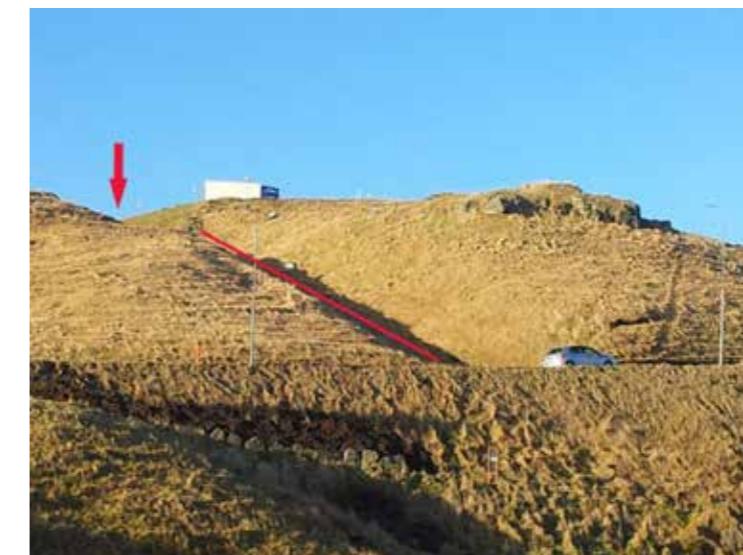

1 og 2: **Hamrar: tvær basaltfláir.** Her síggjast hamrar, sum standa týðiligr í landslagnum, og sum eru myndaðir av tveimum ymiskum basaltfláum. Markið millum basaltfláirnar er ein reydlig, ilskukend basaltslagga, sum er minni móttóðufør enn harða basaltið. Basaltslaggan liggur fjald í grasvaksnu líðini millum báðar hamrarnar.

3: **Boðanesgjógv: gong.** Ymsastaðni í lendinum sæst farvegurin av gongum, tvs støð har basaltbræðing er komin upp í eina rivu. Basaltið storknar tá sum stabbar tvörturum í gongini, - tvørgrýti. Um ein gong liggur í einum umhvørvi, har tað er nógvatn ella brim, máast gongin, og vit fáa eina gjógv, eins og her í Boðanesgjógv.

4: **Gong.** Hægri uppi í lendinum sæst tann sama gongin sum við Boðanesgjógv sum ein bein lægd, sum gongur tvörtur um hendar partin av Streymoynni.

APPENDIX 3

5: **Útúrgerð, - ein lítil gong við Boðanesgjógv.**

Á sunnara armi av Boðanesgjógv sæst tvørgryti í eini tunnari rivu. Hetta er ein lítil gong frá Boðanesgjógv-gongini, - og verður nevnd ein *útúrgerð*, ella ein “apofysa”. Tær smølu gongirnar kunnu fylgjast í helluni har tær snúgva seg aftur og fram.

6: **Brimbard og ísbrynd hella og ísskøvur við Hvítasand**

Hellan út móti sjónum framvið Boðanes er brimbard og alla staðni síggjast tekin um, at hetta er brimpláss. Hellan er ber nakað niðaneftir og onkrastaðni sæst stórt brimbart grót skorað millum hellur. Við Hvítasand eru góð dømir um ísskøvur, enntá krossandi ísskøvur. Hesar ísskøvur vísa hvussu skriðjöklarnir ferðaðust jást á hesum staðnum í seinastu ístíð.

Brimbart grót er skorað millum rivu í helluni

Ísskøvur á hellu við Hvítasand vísa ísgongd í tvær ættir. Hetta sæst sjáldan í Føroyum og víser hvussu ísurin ferðast tvey ymisk tíðarskeið í seinastu ístíð.

7: **Ísbornir klettar**

Nógrá staðni í Hoydolum síggjast ísbornir klettar. Hetta eru stórir klettar, sum eru bornir við skriðjöklum og liggja eftir í lendinum aftaná at ísurin bráðnaði burtur.

Klettarnir síggjast bæði ovarlaga og niðarlaga í landslagnum. Tað sum eyðkennir klettarnar sum liggja ovarlaga í lendinum er at teir liggja berir omaná hellu. Summir av hesum klettum hava eina bratta túgvu omaná av lívrunnum tilfari og hetta kemst av, at fuglur dámar væl at seta seg her at eygleiða lendið.

APPENDIX 3

8: Ísbrýnd hella

Ísbrýnd hella er vanlig allastaðni har kletturin kemur undan. Tað sum eyðkennir helluna er at hon tykist vera rundleidd, - sum at hyggja eftir bakinum á einum stórum hvali

9: Grótbrotið

vísir hvussu basalt í fláunum í hesum ökinum sær út. Talan er um feldspatbasalt, har ítinnurnar eru sera fínar. Grótið í júst hesum grótbroti hevur so góða góðsku, at tað hevur verið brúkt til prýðislutir og gravsteinar.

9: Slættin framanfyri skúlan.

Tilgrógvíð vátlendi, sum kann hava verið eitt vatn tíðliga aftaná ístíðina. Boringar í hesum lendi hava víst, at aftaná ístíðina tók plantuvökstur seg upp av álvara fyrir umleið 10.000 árum síðan. Boringar vísa eisini Saksunarvatn-øskuna, sum er øska frá einum íslenskum eldgosi, sum hendi fyrir umleið 10.200 árum síðan. Henda øska sæst nógva staðni í Evropa og er uppkallað eftir Saksunarvatni, hóast øskan er íslendsk. Orsøkin er at Jóhannes Jóhansen og Regin Waagstein av fyrsta sinni staðfestu og lýstu øskuna við Saksunarvatn.

10, 11, 12 og 13: Hoydalsá í Hoydólum

Hoydalsá er fjölbroytt umhvørvið til hon rennur út á sjógv við Boðanesgjógv. Ovarlaga (við pkt 10) sker áin seg niður í lendi og her er nógv stórt grót. Niðri á slættanum plagdi áin at meandrera í bogum sum stóðugt skiftu legu. Við 11 síggjast leivdirnar av einum gomlum meandurboga. Hendan processin er tó steðgað, tá áin varð rættað út, soleiðis sum tað sæst við pkt 12. Harvið varð vatnið leitt skjótari út á sjógv út í Boðanesgjógv. Niðasti partur av ánni snrarar runt í lendinum og fylgir lægdum millum hóvdirnar (sí pkt 13).

pkt 10. Stórt grót í
Hoydalsá

Pkt 11: Leivd av gomlum
meandurboga

pkt 12: Áin er lögð í fasta
rennu

14: Jarðhiti.

Forvitnisligt í hesum samanhangi: her er Tannlæknamiðstöðin sum verður upphitað av jarðhita. Í sambandi við gerð av kloak og við installering av jarðhita eru nógvar kanningar og fleiri boringar gjörðar júst í hesum øki.

APPENDIX 4

KANNING AV DÁLKANDI EVNUM Í HOYDALSÁ

APPENDIX 4

Kanning av dálkandi evnum í Hoydalsá

Samandráttur: í 2010 og 2011 eru sýnir av vatni og botntilfari úr Hoydalsá kannaði við atliti til at staðfesta um umhvørvisstóðan í ánni var hóskandi hjá børnum at spæla í.

Kanningarúrslitini benda á, at børn trygt kunnu spæla í ánni, tó ikki á flótuni frammanfyri Føroya Studentaskúli og HF-skeiði, tí har eru spillivatnsbakteriur.

Vatnkanningar

Sýnir voru tikin av vatni í nøkrum umfórum í 2010 og 2011, og yvirhøvur varð staðfest at vatngóðskan var hampulig og lýkur krøvini sambært ES sum nøktandi til baðivatn. Tó er vatngóðskan í ánni frammanfyri Føroya Studentaskúli og HF-skeið ikki í lagi. Orsókin til vánaligu góðskuna har er, at spillivatn kemur í ánni onkrastaðni við Doktarahúsið.

Tórshavna Kommuna er varug við trupulleikan. Beint aftaná áarføri eru nógvar bakteriur í ánni og tá er vatngóðskan ikki nøktandi sum baðivatn. Hetta stavar tó helst frá húsdjórum sum ganga framvið ánni og í minni mun frá fólk. Yvirhøvur kann sostætt staðfestast, at vatnsgóðskan er í lagi, eisini longri niðri í Hoydalsá, móti Boðaneskjógv.

Kanningar av dálkandi evnum í botntilfari

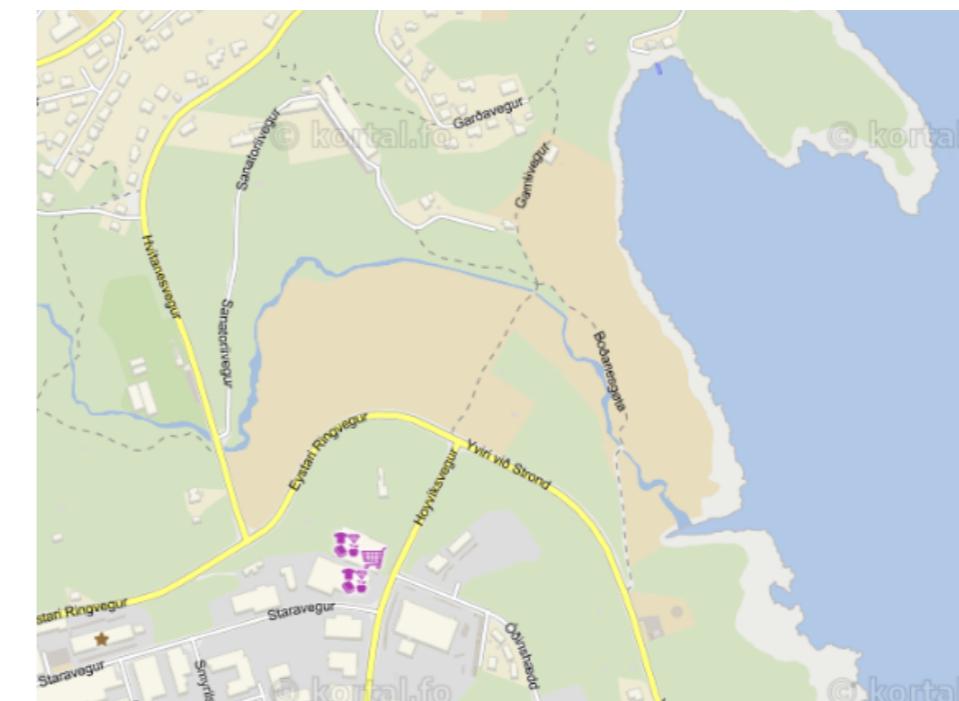
Kanningar eru gjørðar av metallunum aluminium, blýggi, kadmium, nikkul og zink. Úrslitini vísa, at sedimentsýn í Hoydalsá á flótuni frammanfyri Føroya Studentaskúla og HF-skeið í 2010, ikki eru merktar av metalldálking, hvørki av? kyksilvuri, nikkul, kadmium, blýggi ella zink sambært leiðbeining fra norskum umhvørvismyndugleikum (SFT 97:04 Klassifisering av miljøkvalitet i ferskvann). Sambært norskum góðskukrøvum til mold, sum verður brúkt í barnagørðum, er góðskan í mun til metallir eisini í lagi (SFT 2007). Onki markvirði er fyri aluminium. Hinvegin eru tvey av trimum sýnum tikin í Hoydalsá nærri Boðaneskjógv á markinum til ikki at lúka góðskukravið til mold sambært donsku jordkvalitetskriterium í mun til kadmiuminnihald, sum tó bert er eitt vet hægri enn góðskukravið ella ájavnt við hetta, og nikkul og zinkinnihaldið er hægri enn góðskumarkið í øllum trimum sýnum, sum voru tikin á staðnum í 2011¹. Hinvegin eru blýggj-, nikkul- og kyksilvurinnihaldini í hesum trimum sýnum lægri enn góðskumørkini. Danska vegleiðingin fyri barnagarðar staðfestir, at frávik sum eru minni enn +50 % kunnu góðtakast, og tað er stóðan í mun til kadmium (sum er 10% størri enn markvirðið). Hinvegin eru frávíkini við nikkul og zink ikki so smá, men her verður víst til, at náttúrliga høg nikkul-konsentration áður er sædd í føroyska umhvørvinum, og sambært norskum góðskukrøvum, sum eru meir enn 4 ferðir hægri enn tey donsku, so er nikkulinnihaldið væl innanfyri mark.

Úrslitini vísa, at sýnir tikin av sedimentum í Hoydalsá á flótuni frammanfyri Føroya Studentaskúla og HF-skeið í 2010, ikki eru merkt av PAH t.v.s oljudálking. Hinvegin er eitt av

trium sýnum tikin í Hoydalsá nærri Boðaneskjógv á markinum til ikki at lúka danske góðskukravið til mold sambært donskum jordkvalitetskriterium, tí at benso(a)pyren í tí eina sýnimum er hægri enn markvirðið. Tó, í miðal, er innihaldið av PAH sostatt undir jordkvalitetskriterium. Sambært norskum góðskukrøvum til mold, sum verður brúkt í barnagørðum, er góðskan í mun til PAH í lagi (SFT 2007) (eisini fyri einkultsýnir viðvíkjandi benso(a)pyren).

Einki PCB-kongen kundi ávísast við ávísingarmark 0.003 mg/kg t.e. og sostætt kan staðfestast, at sambært norskum góðskukrøvum til mold, sum verður brúkt í barnagørðum, er góðskan í mun til PCB í lagi.

Bert í tí eina av trimum sýnum sum voru heintað í Hoydalsá frammanfyri Stundentaskúlan vorðu ftalatir ávist, og tá einans DEHP. Í øllum trimum sýnum tikin tætt við Boðaneskjógv í 2011 varð DEHP ávist, og í einum einkultum sýni eisini DBP. Hini ftalatini kundu ikki ávísast í nøkrum sýni. Innihaldið av DEHP í kannaðu sýnum var tó munandi lægri enn jordkvalitetskriterium í Danmark, sum er 25 mg/kg t.e.

Mynd 1 Hoydalsá, niðasta strekki. Sýnir av botntilfari úr ánni varð tikið á flótuni frammanfyri Føroya Studentaskúla og HF skeiði og í hyli tætt við Boðaneskjógv.

¹ Verður samaberingin gjørd við stóði í Jordkvalitetskriterium í Danmark heldur enn teimum norskum góðskumørkunum fyri sediment í feskvatni, so broytist stóðan, tí danska markið fyri zink í mold er munandi hægri enn tað norska, og so er zink-innihaldið í lagi.

Mynd 2 Við sýnistóku av vatnsýnum í juli 2011, í hyli millum har sum Boðanesgøtan fer yvirum Hoydalsá og Boðanesgjógv. Hiðani er eisni botntilfar kannað, og góðskan er í lagi til børn at vassa í.

Avmarkingar

Ætlanin hevði verið at kanna botntilfar longri uppi í Hoydalsá eisini, men mett var, at tað ikki bar til at fáa sýnir av tilfari, sum var flutt við ánni, uttan niðri á flótuni frammanfyri Føroya Studentaskúla og HF-skeiði og í hylinum, sum er millum har sum Boðanesgøta fer yvirum Hoydalsá og Boðanesgjógv.

Maria Dam

FRÍLENDIÐ
**BOÐANES
HOYDALAR**